

EINDELIJK VRIJ! HOE NU VERDER?

Onderzoek over de wijze van nazorg
van ex-gedetineerden in de
gemeenten Enschede en Arnhem

Naam student:	Manon Gringhuis
Praktijkcoach:	A. Walberg
Schoolcoach:	C. Onderdelinden
Tweede lezer:	Y. van Houten
Opleiding:	Integrale Veiligheidskunde
Instelling:	Saxion Hogeschool Enschede
Datum:	02 september 2019

Enschede, 2018-2019

Eindelijk vrij en nu?

Een onderzoek over de wijze van nazorg van ex-gedetineerden in de gemeenten Enschede en Arnhem.

Auteur	Manon Gringhuis Studentnummer 355015 355015@student.saxion.nl
Opdrachtgever	Lectoraat Waarde van Reclasseren A. Walberg a.m.walberg@saxion.nl
Opleiding	Integrale veiligheidskunde Academie bestuur, recht en ruimte Saxion Hogeschool Enschede Eerste lezer C. Onderdelinden c.b.onderdelinden@saxion.nl Tweede lezer Y. van Houten y.a.vanhouteen@saxion.nl
Inleverdatum	02 september 2019

SAMENVATTING

Op het moment dat iemand een strafbaar feit heeft gepleegd kan het zijn dat deze persoon gedetineerd raakt. Vanaf dat moment houdt het gevangeniswezen zich bezig met de toekomstige re-integratie in de maatschappij. Hierbij is ook de reclassering betrokken waarbij zij vaak een adviserende rol hebben. Over het algemeen komen de gemeenten pas in beeld op het moment dat iemand uit detentie komt. Mochten er tijdens de detentieperiode zorgvragen ontstaan die betrekking hebben op de werkzaamheden van de gemeenten dan kunnen zij vroegtijdig bij dit proces worden betrokken. Gemeenten, reclassering en het gevangeniswezen houden rekening met de basisvoorwaarden voor het succesvol re-integreren in de maatschappij. Deze basisvoorwaarden bestaan uit: een geldig identiteitsbewijs, onderdak meteen na ontslag uit detentie, inkomen uit werk of uitkering om meteen na ontslag uit detentie in het levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet haalbaar is een vorm van dagbesteding, inzicht in schulden en een plan voor schuldhelpverlening, het vaststellen van zorgbehoeften en indien geïndiceerd het realiseren van zorg (Vereniging Nederlandse Gemeenten, 2009). Op het moment dat iemand uit detentie komt stopt de taak van het gevangeniswezen in het nazorgproces. De reclassering komt na detentie in beeld op het moment dat iemand reclasseringstoezicht opgelegd heeft gekregen van de rechter. De gemeenten komen in beeld op het moment dat een ex-gedetineerden aangeeft dat er behoefte is aan bovenstaande basisvoorwaarden.

De nazorg voor ex-gedetineerden is van groot belang als er gekeken wordt naar de mate van recidive. Uit onderzoek is gebleken dat bijna 50% van de ex-gedetineerden twee jaar na detentie opnieuw wordt veroordeeld. Hoe beter de nazorg is geregeld hoe minder groot de kans op recidive zal zijn (Weijters, Rokven, & Verweij, 2018). De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de nazorg van ex-gedetineerden maar mogen dit op eigen wijze inrichten. Voorwaarden zijn wel dat de gemeenten zich richtten op de vijf basisvoorwaarden.

De opdrachtgever is het Lectoraat Waarde van Reclasseren. Het lectoraat doet onderzoek naar de kosten en de baten van de reclassering in Nederland. Dit onderzoek heeft als doel inzicht te krijgen op welke manier de gemeenten de nazorg voor ex-gedetineerden hebben ingericht en hoe de nazorg door de gemeenten zich verhouden tot de werkzaamheden van de reclassering. De opdrachtgever krijgt hierdoor inzicht in de werkzaamheden van de actor gemeente en hoe deze werkzaamheden zich verhouden tot de werkzaamheden van de reclassering. Het achterliggende doel van dit onderzoek is inzicht te krijgen in de maatschappelijke kosten en baten van de reclasseringsorganisaties.

Dit onderzoek heeft geen duidelijk beeld kunnen geven van de manier waarop de nazorg in de gemeenten is ingericht en hoe de nazorg van de gemeenten zich verhouden tot de werkzaamheden van de reclassering. De indruk die gewekt wordt is dat de gemeenten zich bezig houden met de vijf basisvoorwaarden mits een ex-gedetineerde zich komt melden bij de gemeente. Meldt iemand zich niet dan wordt er in principe ook geen hulp geboden. De gemeenten zou wellicht meer vanuit het eigen initiatief kunnen werken en een minder terughoudende rol aannemen.

Nazorg is gericht op het voorkomen van recidive. Bepaalde factoren of het ontbreken van bepaalde factoren kunnen van invloed zijn op de kans dat iemand recidiveert. Deze factoren worden criminogene factoren genoemd (Stichting verslavingsreclassering GGZ, 2019). In dit onderzoek zal worden gekeken op welke manier de gemeenten rekening houden met deze criminogene factoren.

Daarnaast wordt de indruk gewekt dat de gemeenten tevreden zijn over de samenwerking met de reclassering maar dat dit niet geheel wederzijds is. De respondenten vanuit de reclassering gaven aan dat er wel samenwerking bestaat maar dat dit voornamelijk is als het gaat om veelplegers of ex-gedetineerden met een hoog risico. De reclassering zou graag zien dat er vaker contact is met de gemeenten om afstemming te zoeken over de juiste aanpak. De gemeenten geven aan dat het contact met de reclassering vaak op initiatief van de reclassering is.

VOORWOORD

Voor u ligt het onderzoek naar de wijze waarop de nazorg voor ex-gedetineerden in de gemeenten Enschede en Arnhem wordt ingericht. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het lectoraat Waarde van Reclasseren. Dit onderzoek is daarnaast ook onderdeel van het einde van mijn studie Integrale Veiligheidskunde. Het lectoraat doet onderzoek naar de waarde van de reclassering voor de maatschappij. Het werk van de reclassering is bedoeld om ervoor te zorgen dat er minder recidive plaatsvindt en dat daarnaast de maatschappelijke veiligheid wordt bevorderd. Bij dit onderzoek is de vraag naar boven gekomen wat onder andere de actor gemeente bijdragen aan de nazorg voor ex-gedetineerden in hun gemeente. Daarnaast is er gekeken op welke manier de nazorg voor ex-gedetineerden van de gemeenten zich verhouden tot de werkzaamheden van de reclassering.

Met de resultaten van dit onderzoek hoop ik een bijdrage te leveren aan het onderzoek dat gaat over de waarde van de reclassering van de maatschappij en daarnaast een beeld te schetsen van hetgeen de gemeenten bijdrage aan de nazorg van ex-gedetineerden. Indirect hoop ik bij te dragen aan een verbetering van de recidive en de veiligheid van de maatschappij.

In het bijzonder wil ik graag mevrouw Walberg van het lectoraat Waarde van Reclasseren en mevrouw Onderdelinden van Saxion Hogeschool bedanken voor deze opdracht, begeleiding en steun bij dit onderzoek.

Daarnaast is het hebben van een stabiele achterban een perfecte basis voor een student die bezig is met een afstudeeronderzoek. Ik zou graag mijn familie en mijn partner bedanken voor de steun en het vertrouwen in mij tijdens mijn studie.

Manon Gringhuis

Enschede, 02 september 2019

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	3
Voorwoord.....	5
Inhoudsopgave	6
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Doelstellingen.....	9
1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen	9
1.3.1 Toelichting	9
1.4 Belanghebbende onderzoek	10
1.4.1 Het lectoraat.....	10
1.4.2 Prison Gate Office	10
1.4.3 De gemeenten.....	11
1.4.4 Reclassering	11
1.4.5 Ex-gedetineerden en de maatschappij.....	11
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	12
2.1 Nazorg ex-gedetineerden.....	12
2.2 Actoren.....	12
2.2.1 Ministerie van Justitie	12
2.2.2 Reclassering	12
2.2.3 UWV	13
2.2.4 Aanbieders psychiatrische en verslavingszorg.....	13
2.2.5 woningbouwverenigingen.....	13
2.3 Theorieën.....	14
2.3.1 Statische Visie.....	14
2.3.2 Dynamische Visie.....	15
2.3.3 Typologische visie	16
2.3.4 Keuze theorieën	16
2.4 Desistance	18
2.5 Taken en verantwoordelijkheden op het gebied van nazorg	19
2.5.1 Penitentiare inrichting.....	20
2.5.2 Gemeenten	20
2.5.3 Reclassering	21
3. Methodologische verantwoording	22

3.1 Onderzoeksmethoden	22
3.2 Operationalisering	24
3.3 Validiteit.....	26
3.4 Betrouwbaarheid.....	26
Hoofdstuk 4 Onderzoekresultaten	27
4.1 Inrichting nazorg	27
4.1.1 Procedures hulpvragen gemeenten	27
4.1.2 Overige hulp gemeenten	29
4.2 Criminogene factoren.....	30
4.2.1 Criminogene factoren.....	30
4.2.2 Gemeenten rekening houden met criminogene factoren	31
4.2.3 Andere instanties en criminogene factoren	32
4.3 Verhouding nazorg gemeente met werkzaamheden reclassering	35
4.3.1 Wettelijke taken nazorg gemeenten	35
4.3.2 Werkelijke taken nazorg gemeenten.....	36
4.3.3 Verschillen en overeenkomsten	38
4.4 Nazorg gemeente en werkzaamheden reclassering.....	38
4.4.1 Inzet gemeenten.....	39
4.4.2 Inzet gemeenten in samenwerking met reclassering.....	39
4.4.3 Inzet reclassering	40
Hoofdstuk 5 Conclusie, Discussie en Aanbevelingen	42
5.1 Conclusie deelvraag 1.....	42
5.2 Conclusie deelvraag 2.....	44
5.3 Conclusie deelvraag 3.....	44
5.4 Conclusie hoofdvraag.....	45
5.5 Discussie.....	46
5.6 Aanbevelingen gemeenten	46
5.7 Aanbevelingen opdrachtgever.....	47
Literatuurlijst	48

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Ex-gedetineerden hebben een tijd doorgebracht in de gevangenis en hebben in die tijd niet meegedaan met de maatschappij. Na deze detentieperiode keren ze terug in de maatschappij maar wat is dan de volgende stap? Het kan zijn dat ex-gedetineerden door hun detentieperiode niet meer beschikken over een huis, werk, inkomen maar er wordt van hen wel verwacht dat zij weer gaan deelnemen aan de maatschappij (Reclassering Nederland, 2019). De organisaties die hier een belangrijke taak in hebben zijn de reclassering en de gemeente. De manier waarop de gemeenten de nazorg hebben ingericht en hoe de nazorg van de gemeenten zich verhouden tot de werkzaamheden van de reclassering staan centraal. Bij de nazorg zijn naast de gemeenten, reclassering en het gevangeniswezen nog een aantal andere actoren werkzaam namelijk het UWV, aanbieders van psychiatrische zorg, aanbieders van verslavingszorg en wijkteams.

Vanaf het moment dat iemand verdacht wordt van een strafbaar feit is de reclassering al aanwezig. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de nazorg van ex-gedetineerden en daarbij werken ze veel samen met de reclassering (Reclassering Nederland, 2018). De opdrachtgever van dit onderzoek is het Lectoraat Waarde van Reclasseren. Het lectoraat is opgesteld door Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering GGZ en Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering en Saxion Hogescholen. Het lectoraat doet onderzoek naar de waarde van reclasseren voor de maatschappij (Németh, Dorenbusch, Nibbelink, Linnenbank, Kabki, 2019). Het onderzoek van het lectoraat is opgestart omdat de reclasseringsorganisaties in Nederland behoefte hebben aan inzicht in wat hun maatschappelijke kosten en baten zijn (Németh, Dorenbusch, Nibbelink, Linnenbank, Kabki, 2019).

Om erachter te komen welke maatschappelijke kosten en baten de reclasseringsorganisaties hebben voor de maatschappij is het ook van belang om te kijken welke andere actoren een rol spelen in de nazorg voor ex-gedetineerden. In dit onderzoek wordt er gekeken naar de manier waarop de gemeenten de nazorg voor ex-gedetineerden hebben ingericht en hoe de nazorg van de gemeenten zich verhouden tot de werkzaamheden van de reclassering. Op deze manier kan de opdrachtgever effecten toeschrijven aan de reclassering maar hebben zij ook een duidelijk beeld van hetgeen de reclassering niet doet maar door de actor gemeente wordt gedaan. In dit onderzoek verstaan we onder ex-gedetineerden personen die in detentie gezeten hebben en weer terugkeren in de maatschappij. Dit is namelijk het moment dat er vanuit de gemeente nazorg wordt geboden. In dit onderzoek gaat het niet over alle ex-gedetineerden maar alleen de ex-gedetineerden die contact hebben met de reclassering.

In het rapport Monitor nazorg (ex-) gedetineerden meting 5 van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum is onderzocht hoe veel van de nazorgkandidaten die in de tweede helft van 2013 of 2014 zijn vrijgekomen uit een Nederlandse penitentiare inrichting en zich na detentie vestigden in een Nederlandse gemeente recidiveren. Uit dit onderzoek is gebleken dat bijna 50% van de ex-gedetineerden twee jaar na detentie opnieuw wordt veroordeeld. Waarvan 27% van deze ex-gedetineerden twee jaar na detentie wordt veroordeeld voor een misdrijf en wordt veroordeeld tot een vrijheidsstraf (Weijters, Rokven, & Verweij, 2018).

Tabel 1: Percentage nazorgkandidaten uitgestroomd in 2013 en 2014 met algemene en vrijheidsstrafrecidive

Uitgestroomd uit PI in 2013 (N=11.830)	Recidive %		
	Observatieperiode in jaren		
	1	2	3
Algemene recidive	37,7	49,3	55,8
Vrijheidsstraf recidive	20,4	27,0	
Uitgestroomd uit PI in 2014 (N=11.665)	Recidive %		
	Observatieperiode in jaren		
	1	2	3
Algemene recidive	37,8	49,8	55,6
Vrijheidsstraf recidive	19,7		

Bron: Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie

1.2 DOELSTELLINGEN

Dit onderzoek is een deel van een groot onderzoek dat gaat over de waarde die de reclassering voor de maatschappij heeft. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen op welke manier de gemeenten de nazorg voor ex-gedetineerden hebben ingericht en hoe de nazorg door de gemeenten zich verhouden tot de werkzaamheden van de reclassering.

Het achterliggende doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de maatschappelijke kosten en baten van de reclasseringsorganisaties. De opdrachtgever zal mijn onderzoek kunnen gebruiken om inzicht te krijgen in hetgeen de actor gemeente bijdraagt als het gaat om de nazorg van ex-gedetineerden. Daarnaast krijgen zij een beeld van de manier waarop de werkzaamheden van de reclassering en de gemeenten zich tot elkaar verhouden. De opdrachtgever van het lectoraat is de reclassering en deze zal met de uitkomst van het onderzoek van het lectoraat een duidelijk beeld krijgen over de effecten die reclasseringsorganisaties hebben voor de gehele samenleving.

1.3 PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAGEN

Om te zorgen dat de gestelde doelstelling wordt behaald is de volgende probleemstelling opgesteld:

“Hoe richtten de gemeenten Enschede en Arnhem in samenwerking met de reclassering de nazorg voor ex-gedetineerden in?”

Hierbij zijn enkele onderzoeksvragen opgesteld namelijk:

1. *“Hoe hebben de gemeenten de nazorg voor ex-gedetineerde ingericht?”*
2. *“In hoeverre komt de wijze van nazorg overeen met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden?”*
3. *“Hoe verhoudt de nazorg door de gemeenten zich tot de werkzaamheden van de reclassering (in het kader van toezicht of vrijwillig kader)?”*

1.3.1 TOELICHTING

Het onderzoek richt zich op met twee gemeenten die zijn uitgekozen in overleg met de opdrachtgever het Lectoraat waarde van reclasseren. De keuze voor de gemeenten is gemaakt op basis van een document van Dienst Justitiële Inrichtingen genaamd uitstroom van nazorgkandidaten (Dienst justitiële inrichtingen, 2017).

Daarnaast had de opdrachtgever een lichte voorkeur voor een aantal gemeenten op basis van een gesprek met het Prison Gate Office in Arnhem. Het Prison Gate Office is een samenwerkingsverband tussen het Leger des Heils en het gevangeniswezen. Het PGO heeft als doel om recidive te voorkomen en overlast te beperken door ex-gedetineerden te ondersteunen bij de re-integratie in de maatschappij. De meeste cliënten van het PGO hebben problemen met huisvesting in combinatie met andere problemen zoals verslavingen, financiën, psychosociale of psychiatrische problemen. Vaak hebben de cliënten van de PGO een lichte verstandelijke beperking (Leger des Heils, 2019). Uit het gesprek met het PGO kwam onder andere dat het PGO verschillen merkt als het gaat om de inrichting van de nazorg in de gemeenten Enschede en Arnhem. De verschillen die in dit gesprek naar voren kwamen waren voornamelijk de manier waarop er contact gelegd kan worden met de gemeente door instanties zoals het PGO en in welk tijdsbestek dit gedaan wordt, het aantal medewerkers dat zich bezighoudt met de nazorg en de snelheid waarop er hulp aan een ex-gedetineerde kan worden geboden.

De criteria die zijn gebruikt voor de keuze van de gemeenten is het inwoneraantal van de gemeenten maar daarnaast ook de hoeveelheid mensen die na detentie in deze gemeenten komen wonen. Hierbij is er een keuze gemaakt voor de gemeenten Arnhem en Enschede. Dit zijn beide grote gemeenten qua inwoneraantal en qua uitstroom van ex-gedetineerden. De intentie was om naast twee grote gemeenten met een grote uitstroom van ex-gedetineerden ook een kleinere gemeente mee te nemen met een kleinere uitstroom van ex-gedetineerden. Helaas was het niet mogelijk om tijdig contact te krijgen met respondenten van de kleinere gemeente die in overleg met de opdrachtgever was gekozen. Om het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken zouden alle gemeenten in Nederland moeten worden onderzocht. Dit is helaas niet haalbaar en daarom is er uitsluitend gekozen voor twee grote gemeenten.

De gemeente Enschede is gekozen omdat van de provincie Overijssel hier de meeste ex-gedetineerden uitstromen namelijk 265 personen in het jaar 2017. Arnhem is gekozen omdat zij in de provincie Gelderland de meeste uitstroom van ex-gedetineerden hebben. Beide gemeenten liggen in het Oosten van het land wat bijdraagt aan de haalbaarheid van het onderzoek (Dienst justitiële inrichtingen, 2017).

1.4 BELANGHEBBENDE ONDERZOEK

1.4.1 HET LECTORAAT

Het lectoraat doet onderzoek naar de waarde die de reclassering voor de maatschappij heeft. Bij dit onderzoek is bekend geworden dat naast de reclassering er nog andere partijen betrokken zijn bij het nazorgproces. Na dit onderzoek heeft het lectoraat meer duidelijkheid over hetgeen de gemeente doet qua nazorg en hoe zich dat verhoudt tot de werkzaamheden van de reclassering.

1.4.2 PRISON GATE OFFICE

Prison Gate Office heeft aangegeven dat er verschillen zijn qua samenwerking tussen de gekozen gemeenten. Wellicht zou dit onderzoek kunnen bijdragen aan een verandering tussen de samenwerking tussen de gemeenten en andere organisaties zoals het PGO. Een goede samenwerking zou kunnen leiden tot een effectievere aanpak van de nazorg. Het PGO heeft net zoals de gemeenten het doel om de recidive zoveel mogelijk te voorkomen. Wellicht is dit mogelijk met de juiste samenwerking.

1.4.3 DE GEMEENTEN

Gemeenten streven ernaar om zo min mogelijk recidive te hebben in de gemeente. Wellicht kan dit onderzoek leiden naar meer inzicht in de manier waarop de nazorg is ingericht en hoe de nazorg zich verhoudt tot de werkzaamheden van de reclassering. Wellicht komen er punten naar voren die verbeterd kunnen worden om de nazorg zo effectief mogelijk te maken.

1.4.4 RECLASSERING

In dit onderzoek wordt er gekeken naar de manier waarop de nazorg in de gemeenten is ingericht maar ook hoe er met de reclassering wordt samengewerkt. Wellicht kan dit onderzoek leiden naar een andere effectievere manier van samenwerken of is het onderzoek een bevestiging van een goede samenwerking waar beide partijen tevreden over zijn.

1.4.5 EX-GEDETINEERDEN EN DE MAATSCHAPPIJ

Op het moment dat een ex-gedetineerde goed wordt begeleid en goede nazorg krijgt is de kans op recidive kleiner. Ongewenst gedrag wat bestond voor detentie is wellicht omgebogen naar gewenst gedrag en kan ervoor zorgen dat iemand succesvol kan re-integreren in de samenleving.

Problematiek die iemand wellicht had kan verholpen zijn of verbeterd.

Daarnaast heeft de maatschappij baat bij succesvolle nazorg. De kans op recidive wordt lager waardoor de criminaliteit wellicht ook lager wordt. De maatschappij heeft daardoor minder last van overlast en criminaliteit.

HOOFDSTUK 2 THEORETISCH KADER

Om overzicht te houden zal in dit onderzoek toelichting worden gegeven op de context. Er zal worden gekeken naar de verschillende opvattingen, ideeën en theorieën van bepaalde kernbegrippen die in dit onderzoek worden gebruikt. Bestaande theorieën zullen worden besproken en er zal worden aangegeven waarom deze worden gebruikt in dit onderzoek.

2.1 NAZORG EX-GEDETINEERDEN

Nazorg is de zorg na afloop van de detentie. Een nazorgtraject is bedoeld om te voorkomen dat iemand terugvalt in een crimineel bestaan. Bij een nazorgtraject zijn zoals eerder genoemd meerdere partijen betrokken namelijk gemeenten, reclassering, gevangeniswezen, UWV, aanbieders van psychiatrische en aanbieders van verslavingszorg. In dit onderzoek ligt de focus op de gemeenten en de reclassering. Sporadisch zullen andere actoren genoemd worden om meer duidelijkheid te creëren.

De nazorg begint al tijdens detentie waarbij het gevangeniswezen gaat kijken naar de vijf noodzakelijke basisvoorwaarden namelijk een geldig identiteitsbewijs, onderdak meteen na ontslag uit detentie, inkomen uit werk of uitkering om meteen na ontslag uit detentie in het levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet haalbaar is een vorm van dagbesteding, inzicht in schulden en een plan voor schuldhulpverlening, het vaststellen van zorgbehoeften en indien geïndiceerd het realiseren van zorg (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2019); (Vereniging Nederlandse Gemeenten, 2009)

2.2 ACTOREN

Diverse actoren zijn betrokken bij de nazorg voor ex-gedetineerden om ervoor te zorgen dat een ex-gedetineerde succesvol kan terugkeren in de maatschappij en niet terugvalt in crimineel gedrag. Hieronder staan de actoren die te maken hebben met deze nazorg. De eerste actoren die betrokken zijn bij het nazorgproces zijn het gevangeniswezen en de reclassering. Zoals hieronder te lezen is zijn zij al vanaf detentie bezig met het re-integratieproces. De actoren UWV, woningbouwverenigingen en aanbieders van psychiatrische en verslavingszorg komen vaak pas aan het einde van de detentieperiode in beeld.

2.2.1 MINISTERIE VAN JUSTITIE

Het ministerie van Justitie is een belangrijke factor in de nazorg voor ex-gedetineerden. De penitentiare inrichting is verantwoordelijk voor de screening van gedetineerden. Hierbij worden er ook re-integratieplannen gemaakt voor het moment dat iemand uit detentie komt. Dit document ontvangt de gemeente waardoor ze kunnen kijken wat deze ex-gedetineerde na zijn detentie nodig kan hebben en waar wel of geen begeleiding voor nodig is (Kuppens & Ferwerda, 2008).

2.2.2 RECLASSERING

De nazorgcoördinator van de gemeente is verantwoordelijk voor de invulling van de nazorg. Het kan zijn dat een coördinator nazorg een inschatting maakt of iemand wel of geen nazorg nodig heeft. De nazorgcoördinator kan dan contact leggen met deze persoon en hem eventueel bewegen om hulp te vragen van de gemeente. Daarnaast kan het zijn dat een gedetineerde na detentie verplicht reclasseringstoezicht opgelegd heeft gekregen van de rechter. De reclassering kan de ex-gedetineerde ondersteunen bij het verkrijgen van de vijf basisvoorwaarden. Daarnaast is de

reclassering ook werkzaam als begeleiding als er geen verplicht toezicht wordt gesteld en adviseren ze de gemeenten (Reclassering Nederland, 2019).

De reclassering kan om advies worden gevraagd door de rechter, de penitentiaire inrichting of de officier van justitie (Reclassering Nederland, 2019). Hierbij wordt van de reclassering verwacht dat zij een advies uitbrengen over een verdachte of veroordeelde. Op deze manier wordt de professionele kennis van de reclasseringsmedewerkers gebruikt en daarmee gaan de bovenstaande organisaties mee aan het werk.

Daarnaast is de reclassering een organisatie die toezicht houdt op verdachten en daders. Ook dit wordt weer gedaan in opdracht van het openbare ministerie, rechters, gemeenten of een penitentiaire inrichting. Vaak gaat dit om het controleren van afspraken en voorwaarden die door een rechter zijn opgelegd en ze motiveren van ex-gedetineerden om een leven te gaan leiden zonder criminaliteit. Vaak legt de rechter in plaats van een gevangenisstraf een voorwaardelijk toezicht op bij de reclassering (Reclassering Nederland, 2019). Een werkstraf kan ook een straf zijn van een rechter. De reclassering mag beslissen waar en wanneer deze straf wordt uitgevoerd (Reclassering Nederland, 2019).

2.2.3 UWV

Het UWV is een instantie die een ex-gedetineerde kan helpen met het zoeken van een passende baan. Een ex-gedetineerde heeft natuurlijk inkomen nodig nadat deze in detentie heeft gezeten. Dit is natuurlijk niet altijd direct mogelijk en daarom krijgen ze vaak in eerste instantie een uitkering. Deze uitkering is tijdelijk en is een tussenoplossing tijdens het zoeken naar werk. Als iemand zich aanmeldt bij het UWV zal er samen met de ex-gedetineerden worden gezocht naar passend werk.

2.2.4 AANBIEDERS PSYCHIATRISCHE EN VERSLAVINGSZORG

Een voorbeeld van een instelling die geestelijke gezondheidszorg en verslavingszorg biedt is het GGZ. Ze kijken naar hetgeen een ex-gedetineerde eventueel nodig heeft aan zorg en bieden deze zorg dan ook (GGZ Nederland, 2019). Op deze manier kan een persoon zich ontwikkelen in zijn gezondheid en zal daardoor ook makkelijker in de maatschappij meekomen dan als iemand zijn geestelijke problemen niet oplost.

2.2.5 WONINGBOUWVERENIGINGEN

De gemeenten hebben de taak om te zorgen voor voldoende maatschappelijke opvang zoals het Leger des Heils. Daarnaast maken de gemeenten vaak afspraken met woningcorporaties. Hierbij kunnen er eventueel afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld de voorrang voor ex-gedetineerden op een huis. De reclassering is een instantie die een ex-gedetineerde kan begeleiden naar het zoeken van geschikte woonruimte.

2.3 THEORIEËN

Er bestaan verschillende theorieën als het gaat om de nazorg van ex-gedetineerden. Daarnaast bestaan er ook theorieën over welke factoren een rol kunnen spelen bij het creëren van een delictvrij leven. Diverse criminologen hebben hier theorieën op losgelaten en deze zullen dan ook onderstaand worden besproken. Er zijn verschillende theorieën te vinden maar deze theorieën kunnen worden ingedeeld in bepaalde visies.

Hieronder ter illustratie een beeld van de verschillende visies met daarbij de bijbehorende theorieën.

Tabel 2 Visies met bijbehorende theorieën

Statische Visie	Dynamische Visie	Typologische Visie
Zelfcontrole theorie	Leeftijdsgebonden sociale controle theorie	Twee paden model

Om een nazorgproces succesvol te laten verlopen is het belangrijk om te kijken hoe het komt dat iemand een crimineel leven is gaan leiden. Hoe komt het dat de ene persoon niet crimineel wordt en de andere wel? Om daar meer over te weten te komen wordt er eerst gekeken naar verschillende visies en denkwijzen. Deze achtergrondinformatie kan een bijdrage leveren aan het succesvol beantwoorden van de onderzoeksvragen en de hoofdvraag. Op deze manier zijn we beter op de hoogte van de eventuele levensloop van een cliënt waardoor er gerichte vragen kunnen worden gesteld aan gemeente en reclassering die al wel de ervaring hebben met verschillende soorten cliënten. In paragraaf 2.3.4 zal worden uitgelegd waarom juist deze theorieën en visies worden meegenomen in het onderzoek.

2.3.1 STATISCHE VISIE

Een statische visie op criminaliteit betekent dat crimineel gedrag kan worden gekoppeld aan karaktereigenschappen van personen. Mensen hebben een criminele neiging en dit blijft het hele leven stabiel. Deze neiging kan niet worden beïnvloed door bepaalde veranderingen of gebeurtenissen. Voor iedereen blijft deze criminele neiging stabiel gedurende het leven en kan niet worden beïnvloed door veranderingen of gebeurtenissen (Blokland & Nieuwbeerta, 2004).

2.3.1.1 Zelfcontrole theorie van Gottfredson en Hirschi

Gottfredson en Hirschi stellen zelfcontrole centraal. Ze gaan ervan uit dat mensen vanuit de jeugd al moeite hebben met zelfcontrole. Mensen met een lage zelfcontrole leven van dag tot dag, hebben niet veel doorzettingsvermogen, hebben een voorkeur voor avontuur en impulsieve daden. Gottfredson en Hirschi gaan ervan uit dat aangeboren kenmerken wel invloed hebben op het wel of niet hebben van zelfcontrole maar dat een persoon niet geboren wordt als crimineel. Ze geven aan dat de mate van zelfcontrole te maken heeft met de mate waarin iemand zorg krijgt en een slechte opvoeding ervoor kan zorgen dat deze zelfcontrole niet kan worden ontwikkeld. Vooral de rol van de ouders zou het belangrijkste zijn en ze zouden kinderen moeten leren om de gevolgen van acties te overzien. Daarnaast zou het belangrijk zijn om kinderen te leren dat niet alles op dezelfde dag kan maar dat sommige zaken meer tijd nodig hebben voordat ze succesvol zijn (Gottfredson & Hirschi, 1990; Schellen, 2005). Gottfredson en Hirschi gaan ervan uit dat crimineel gedrag afneemt naarmate iemand ouder wordt. Dit heeft niets te maken met de mate van zelfcontrole maar puur met het ouder worden. Hierbij kan er worden gedacht aan het fysiek ouder worden waardoor bepaalde dingen lichamelijk niet meer mogelijk zijn maar ook de mate van gelegenheid zou afnemen. Op latere leeftijd zijn mensen niet meer in dezelfde omgeving als ze vroeger waren waardoor de gelegenheid

om crimineel gedrag te vertonen afneemt (Hirschi & Gottfredson, 1995). Naast de zelfcontrole theorie van Gottfredson en Hirschi zijn er nog een aantal onderzoekers geweest die hebben gekeken naar redenen waarom niet iedereen over dezelfde mate van zelfcontrole beschikt. Hieronder zal worden uitgelegd welke verklaringen zij hebben gevonden.

2.3.1.1.1 Vitaro, Tremblay, Gagnon & Pelletier (1994)

Bovenstaande onderzoekers hebben gekeken naar enkele factoren die samenhangen met zelfcontrole. Hierbij kan er worden gedacht aan agressiviteit op jonge leeftijd wat kan bijdragen aan het ontwikkelen van antisociaal gedrag. Daarnaast is intelligentie een factor die te maken zou hebben met het ontwikkelen van crimineel gedrag op latere leeftijd. Verder noemen ze psychologisme, neuroticisme, impulsiviteit en extraversie als factoren die ervoor kunnen zorgen dat iemand op latere leeftijd crimineel gedrag gaat vertonen. Op het moment dat iemand hoog scoort op deze factoren zal het waarschijnlijk zijn dat iemand op latere leeftijd antisociaal zal worden (Vitaro, Tremblay, Gagnon, & Pelletier, 1994; Schellen, 2005).

2.3.1.1.2 Van Koppen, Van Doorn, Donker & Pakes (2001)

Bovenstaande onderzoekers hebben gekeken hoe het komt dat bovenstaande psychologische kenmerken kunnen ontstaan. Hoe is het mogelijk dat een kind agressief wordt of niet zo intelligent is. Dit heeft te maken met biologische en omgevingsfactoren. Neuropsychologische gebreken kunnen ontstaan door hetgeen kinderen genetische van de ouders meekrijgen, de manier waarop een moeder zwanger is geweest denk hierbij bijvoorbeeld aan te veel stress en complicaties bij de geboorte. Mocht dit het geval zijn en kinderen groeien niet in een al te gunstige situatie op zou dit zich kunnen uiten in cognitieve, motorische en gedragsproblemen (Koppen, Doorn, Donker, & Pakes, 2001; Schellen, 2005).

2.3.2 DYNAMISCHE VISIE

Een dynamische visie op criminaliteit zegt dat bepaalde veranderingen in het leven van een volwassene en tijdens het volwassen worden een invloed kan hebben op crimineel gedrag. Op een bepaald moment kan er een gebeurtenis gebeuren in iemands leven maar dit hoeft niet te maken te hebben met het neigen naar criminaliteit (Blokland & Nieuwbeerta, 2004).

2.3.2.1 Leeftijdsgebonden sociale controle theorie van Sampson en Laub

Bindingen die een persoon heeft kunnen ervoor zorgen dat de ontwikkeling van crimineel gedrag wordt afgeremd. Bindingen kunnen bijvoorbeeld zijn met school, familie en werk. Hoe sterker de binding van een persoon is met een van deze drie genoemde factoren hoe positiever iemand zijn leven kan ontwikkelen. Sampson en Laub geven aan dat er in het volwassen leven van een persoon wel degelijk een verandering in gedrag kan plaatsvinden (Sampson & Laub, 1993; Schellen, 2005). Dit hangt samen met de bindingen die een persoon heeft en deze kunnen veranderen door bepaalde gebeurtenissen. Hierbij kan er worden gedacht aan een overlijden dat ervoor kan zorgen dat bindingen verzwakken en kunnen leiden tot negatieve veranderingen in crimineel gedrag. Andersom kan het zijn dat iemand zijn criminele gedrag na bijvoorbeeld het krijgen van een kind positief kan veranderen.

2.3.3 TYPOLOGISCHE VISIE

Deze visie gaat net zoals de dynamische visie uit van veranderingen in leefomstandigheden en dat dit een effect heeft op crimineel gedrag. Typologische visie richt zich vooral op het feit dat er verschillende daders zijn en dat de invloed van bepaalde gebeurtenissen ook niet altijd dezelfde invloed kan hebben (Blokland, Nagin, & Nieuwbeerta, 2004).

2.3.3.1 Twee padenmodel van Moffit (1993)

Dit model onderscheidt verschillende delinquenten namelijk de persistente en adolescentiegebonden delinquenten. Persistente delinquenten vertonen vaak al op jonge leeftijd crimineel gedrag en dit blijft aanhouden ook in het leven als volwassene. Adolescentiegebonden delinquenten vertonen delinquent gedrag, dit blijft echter beperkt tot de adolescentie. Het grote verschil bij deze twee groepen bestaat uit de oorzaak van het plegen van criminaliteit. De persistente delinquenten hebben als oorzaken biologische, psychologische en sociale factoren die een grote rol hebben bij het plegen van criminaliteit. Er bestaat een samenhang tussen neurologische risicofactoren en problemen in het gezin waardoor antisociaal gedrag wordt ontwikkeld wat zich later uitbreidt tot crimineel gedrag (Moffit, 1993; Schellen, 2005). Door dit patroon wordt het steeds moeilijker om een omkeer te maken naar een normaal leven omdat het verleden van een persoon zich altijd zal blijven achtervolgen waardoor ze steeds verder in de problemen raken.

Bij adolescentiegebonden delinquenten wordt crimineel gedrag voornamelijk veroorzaakt door de onvrede met de onvolwassen status en het streven naar een volwassen leven (Warr, 2002). Deze delinquenten gaan zoeken naar onafhankelijkheid door het overtreden van de regels en proberen negatieve aandacht te krijgen van andere mensen. Deze delinquenten kunnen volgens Moffit tegen het einde van de volwassenheid voordelen inzien van een normale levensstijl (Moffit, *Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behaviour: A developmental taxonomy.*, 1993). Ze zijn in tegenstelling tot de persistente delinquenten in staat om criminaliteit een deel van hun leven te laten zijn maar dit deel ook achter zich te kunnen laten. Daarnaast wordt ook aangegeven dat de adolescentiegebonden delinquenten veel meer worden beïnvloed door bepaald gebeurtenissen dan de persistente delinquenten (Moffit, T.E., 1997; Schellen, 2005).

2.3.4 KEUZE THEORIEËN

Bovenstaande theorieën zijn gekozen om meer inzicht te krijgen in de reden waarom iemand crimineel is geworden. Op het moment dat dit duidelijk is kan er gekeken worden naar de factoren die ervoor kunnen zorgen dat iemand kan stoppen met criminaliteit zoals in paragraaf 2.2 zal worden besproken. Om te beginnen is de zelfcontrole theorie van Gottfredson en Hirschi gekozen omdat het goed mogelijk is dat een ex-gedetineerde zich na detentie meldt bij de gemeente en dat deze persoon moeite heeft met zelfcontrole van kind af aan. Dit zou betekenen dat de nazorg vooral in het teken moet staan van een verandering van deze lage zelfcontrole. Daarnaast geven Gottfredson en Hirschi aan dat mensen niet geboren worden als crimineel maar dat de wijze van opvoeden en opgroeien zorgt voor de mate van zelfcontrole. Het is de vraag of een persoon met een verminderde mate van zelfcontrole in staat is deze te verhogen. Daarnaast wordt er gesproken over het ouder worden van een persoon en dat dit ervoor zou kunnen zorgen dat de zelfcontrole hoger wordt. Hierbij hebben ze het niet over de mate van zelfcontrole maar puur over het ouder worden. Vraagtekens kunnen worden gesteld bij de vraag of alleen leeftijd een verandering teweeg kan brengen in de mate van zelfcontrole.

Daarnaast zijn de onderzoekers Vitaro, Tremblay, Gagnon & Pelletier meegenomen in de theorie omdat ze kijken naar de factoren die samenhangen met zelfcontrole. Hierbij geven ze aan dat bijvoorbeeld agressiviteit en een gebrek aan intelligentie ervoor kan zorgen dat iemand crimineel gedrag is gaan vertonen. Bij de nazorg vanuit de gemeente is dit van belang omdat iemand bijvoorbeeld met agressietraining een stap kan zetten naar een leven zonder criminaliteit. Natuurlijk kunnen er wel vraagtekens worden geplaatst bij de vraag of het wel mogelijk is om antisociaal gedrag dat op jonge leeftijd is ontwikkeld wel volledig kan worden omgedraaid in sociaal gedrag.

Onderzoekers Van Koppen, Van Doorn, Donker & Pakes zijn meegenomen in de theorie omdat ze zich bezighouden met de psychologische kenmerken die ervoor zorgen dat bijvoorbeeld iemand agressief is. Heeft iemand gebreken overgehouden aan een geboorte of is iemand niet gunstig opgegroeid dan kan dit een grote oorzaak zijn voor criminaliteit. Op het moment dat dit bekend is bij de gemeente kan een ex-gedetineerde op de juiste manier met zijn problematiek worden geholpen. Onderzoekers geven aan dat genetische kenmerken, stress bij een zwangerschap of complicaties bij de geboorte een rol kunnen spelen bij neuropsychologische gebreken. Daarnaast hebben ze het over cognitieve, motorische en gedragsproblemen gecreëerd door het opgroeien in een niet gunstige omgeving. Er kan worden afgevraagd of deze aangeboren afwijkingen volledig of deels kunnen worden opgelost.

De leeftijdsgebonden sociale controle theorie van Sampson en Laub is gekozen als theorie omdat deze theorie antwoord geeft op de vraag of bindingen met de maatschappij van belang zijn als het gaat om het stoppen met het leiden van een crimineel leven. Bindingen zorgen er wel degelijk voor dat iemand de overweging maakt om te stoppen met criminaliteit. Als een ex-gedetineerde zicht meldt bij de gemeente is het belangrijk dat er rekening wordt gehouden met een aantal factoren. Bindingen zijn bijvoorbeeld factoren die ervoor kunnen zorgen dat iemand niet terugvalt in de criminaliteit. Natuurlijk zijn er ook ex-gedetineerden die helemaal geen waarde hechten aan bindingen of er alles aan doen om geen bindingen te creëren. De vraag is hoe het voor deze mensen toch mogelijk is om een delictvrij leven te creëren. Volgens de theorie zullen zij dan nooit een delictvrij leven kunnen lijden maar de vraag is of dat wel juist is.

Het twee padenmodel van Moffit is gekozen als theorie omdat dit verschil laat zien in twee groepen delinquenten. Namelijk de mensen die van kind af aan al crimineel gedrag vertonen en dit het hele leven volhouden en de groep die als volwassene begint met criminaliteit uit ontevredenheid. Deze ontevredenheid is wellicht in de nazorg te verhelpen en eventueel kan er een nieuw toekomstperspectief worden geboden aan de volwassenen die ontevreden zijn over hun huidige positie. De mensen die van kind af aan al criminaliteit plegen zullen op een andere manier moeten worden aangepakt en daarbij zal meer op de biologisch, psychologische en sociale factoren moeten worden gefocust. De vraag is wanneer zijn de mensen die als volwassene beginnen met criminaliteit tevreden? Moffit geeft aan dat deze volwassenen ontevreden zijn maar kan het ook zijn dat deze mensen zoveel eisen hebben dat dit nooit haalbaar zal zijn? Als kinderen al criminaliteit plegen kan het zijn dat het voor hen heel normaal is geworden. Hoe zal dit beeld van normaal dan nog kunnen veranderen na bijvoorbeeld 30 jaar?

2.4 DESISTANCE

Desistance is het proces waarbij je stopt met het hebben van een criminele levensstijl. Desistance gaat over een persoon die vaker een delict heeft gepleegd en wordt gekenmerkt als veelpleger en daarnaast voor een langere periode met criminaliteit gestopt is (Maruna, Immarigeon, & LeBel, 2004). Desistance betekent in dit onderzoek het pad dat iemand bewandelt om criminaliteit te verminderen en uiteindelijk te stoppen (Nelissen, 2008). Of iemand wel of niet kan stoppen met criminaliteit heeft te maken met verschillende factoren.

Deze factoren zijn onder andere het hebben van werk, steun van een sociaal netwerk, bemoeienis van het justitieel systeem, het hebben van een partner of relatie en het dienen in het leger. Hiernaast is natuurlijk ook de eigen wil en de keuze van een persoon belangrijk. Zonder deze eigen beslissing is er weinig tot geen kans op Desistance (Drie, Wat is de rol van liefdesrelaties in het proces van stoppen met criminaliteit, 2008). Verschillende oorzaken voor het wel of niet kunnen stoppen met criminaliteit wordt hieronder benoemd:

Moffit geeft aan dat criminaliteit met leeftijd te maken heeft. De groep die als kind begint en hier altijd mee doorgaat en de groep die als volwassene crimineel gedrag vertoont op basis van ontevredenheid. Daarnaast geeft Moffit aan dat er sprake kan zijn van antisociale persoonlijkheid (Moffit, Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behaviour: A developmental taxonomy., 1993). Gottfredson en Hirschi geven aan dat er persoonlijkheidskenmerken en de manier van opgroeien een rol spelen op de mate van zelfcontrole (Gottfredson & Hirschi, 1990). Gebeurtenissen die iemand wakker schudden kan een aanleiding zijn om te stoppen, bijvoorbeeld een gevangenisstraf of een overlijden (Maruna, 2001)

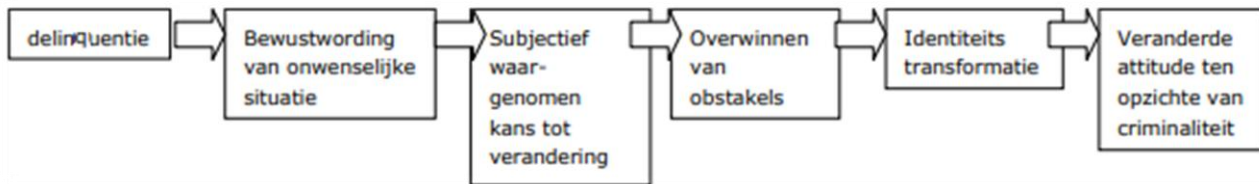
Naast deze gebeurtenissen zijn er nog een aantal die ervoor kunnen zorgen dat iemand stopt met een crimineel leven bijvoorbeeld het huwelijk (Besani, Laub, & Nieuwbeerta, 2009). Ook het krijgen van een baan kan zorgen dat iemand zijn leven in de positieve manier een draai geeft (Uggen, 2000). Daarnaast is het krijgen van kinderen een bepaalde gebeurtenis die grote invloed heeft op een persoon een vaak een positieve wending geeft aan het bestaande leven (Sampson & Laub, 1993). Ook kan religie zorgen voor de omkeer van een negatief crimineel leven naar een positief delictvrij leven (Giordano, Longmore, Schroeder, & Seffrin, A life course perspective on spirituality and desistance from crime, 2008). Verder kunnen andere vrienden ervoor zorgen dat iemand een andere draai geeft aan zijn leven (Warr, 1998).

Het is natuurlijk waarschijnlijk dat bepaalde belangrijke gebeurtenissen in een leven zorgen voor verandering. Natuurlijk heeft deze verandering wel te maken met hetgeen zo'n verandering voor effect heeft op een persoon (Geenen, 2010). Hiernaast is de wil en de overtuiging van een persoon om te stoppen met criminaliteit ook een belangrijke factor. Mensen rondom een crimineel kunnen natuurlijk aangeven dat het beter is om te stoppen met criminaliteit. Mocht iemand deze mening niet delen dan zal het niet waarschijnlijk zijn dat deze persoon kan stoppen met het leven van een crimineel bestaan. Daarnaast is het hebben van een toekomstperspectief belangrijk als het gaat om een verandering maken in het leven. Stoppen met het leven in het nu maar verder nadenken over de toekomst zorgt voor inzichten en speelt een belangrijke rol bij de wil om te stoppen met een crimineel leven.

De gemeenten in dit onderzoek zijn natuurlijk niet verantwoordelijk voor zaken als trouwen, kinderen krijgen etc. Dat zijn factoren waar de gemeenten geen invloed op hebben. Ze kunnen

organisaties inschakelen die ex-gedetineerden begeleiden en deze mensen zouden deels een bijdrage kunnen leveren aan het opdoen van contacten.

Onderzoekers van The Leuven Desistance Study hebben de manier waarop het stoppen met het plegen van criminaliteit in zijn werking gaat schematisch weergegeven. Zie onderstaande figuur.

Figuur 1: Stappen in het desistance-proces (Clonen, 2009)

Bewustwording van onwenselijke situaties. Het kan zijn dat een persoon op een gegeven moment de behoefte krijgt om een andere draai aan het leven te geven en niet meer verder wil met de bestaande manier van leven. Deze bewustwording kan ook ontstaan door andere mensen of door bijvoorbeeld zaken als een school of werk.

Subjectief waargenomen kans tot verandering. Een positieve instelling en de overtuiging dat een beter leven zal komen nadat er een verandering heeft plaatsgevonden.

Overwinnen van obstakel. Als een persoon in detentie heeft gezeten kan het zijn dat er bij het terugkeren in de maatschappij een aantal problemen zijn ontstaan. Hierbij kan er worden gedacht aan schulden, verslavingen en gebrek aan woonruimte etc. Al deze obstakels die een crimineel vrij leven in de weg staan zullen moeten worden opgelost eventueel met behulp van professionals of anderen die hierbij een goede ondersteuning kunnen vormen. Belangrijk hierbij is ook het beeld dat de maatschappij heeft van een ex-gedetineerde omdat deze mensen helaas niet altijd met open armen zullen worden ontvangen en waarschijnlijk meer moeite hebben dan anderen met het vinden van een baan.

Identiteitstransformatie. Het beeld dat iemand van zichzelf heeft zal moeten veranderen. Het leven is niet meer als crimineel maar als een nieuw persoon zonder delicten.

Veranderde houding ten opzichte van criminaliteit. Een persoon zal een andere mening moeten krijgen over het plegen van criminaliteit. Voorheen was het plegen van crimineel gedrag misschien geoorloofd en een normale zaak in het leven. Het leven van een persoon wordt omgegooid dan zal ook de gedachtegang moeten worden veranderd. Normen en waarden zullen anders moeten worden dan voorheen (Clonen, 2009).

2.5 TAKEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN OP HET GEBIED VAN NAZORG.

Diverse partijen zijn betrokken bij het proces op het gebied van nazorg. Het proces begint eigenlijk al op het moment dat iemand in detentie terechtkomt. Vanaf de penitentiare inrichting wordt er al een start gemaakt met de re-integratie. Hieronder wordt besproken welke actor welke verantwoordelijkheid heeft op het gebied van nazorg. In paragraaf 2.2.4 was te lezen wat de actoren allemaal kunnen doen voor ex-gedetineerden. Onderstaande paragrafen zullen bespreken wat de wettelijke taken en verantwoordelijkheden zijn.

2.5.1 PENITENTIAIRE INRICHTING

Op het moment dat iemand in detentie terechtkomt wordt er door de penitentiaire inrichting een melding gedaan naar de gemeente toe zodat de gemeente op de hoogte is dat een burger in detentie zit. Daarna wordt er een screening gemaakt van de gedetineerde waarbij wordt gekeken naar hetgeen iemand heeft als hij vrijkomt. Hierbij kan er worden gedacht aan een huis of een identiteitsbewijs. Daarnaast stelt de penitentiaire inrichting samen met de gedetineerde plannen op voor re-integratie voor een ex-gedetineerde en legt deze voor aan de gemeente (Rijksoverheid, 2017).

2.5.2 GEMEENTEN

Gemeenten hebben een verantwoordelijkheid tegenover al haar burgers deze verantwoordelijkheid heeft te maken met werk en inkomen (uitkeringsbeleid, hulp bij eventuele schuldsanering en budgettering) huisvesting en ondersteuning en participatie (Wet Maatschappelijk Ondersteuning en Participatiewet). Daarnaast is de gemeenten de instantie die zich bezighoudt met het uitgeven van officiële documenten zoals een paspoort of id-kaart (Rijksoverheid, 2019).

Iedereen die in een gemeente woonachtig is en om welke reden dan ook geen werk of inkomen heeft, mag een bijstandsuitkering aanvragen. Een bijstandsuitkering is tijdelijk bedoeld in een tijd dat er op geen andere manier inkomen kan worden verschaft (Rijksoverheid, 2019). Bij een bijstandsuitkering is het dan ook de bedoeling om op zoek te gaan naar een betaalde baan. Sommige mensen hebben moeite met het vinden van een passende baan omdat ze bijvoorbeeld een beperking hebben of bepaalde ondersteuning nodig hebben om een baan te vinden en te behouden. In het geval van een ex-gedetineerde zal het de eerste tijd waarschijnlijk moeilijk zijn om een baan te vinden. Voor deze mensen geldt dan ook dat ze toch recht hebben op een inkomen en een bijstandsuitkering mogen aanvragen.

De participatiewet is ervoor bedoeld om deze mensen een bepaalde ondersteuning te bieden waardoor ze toch kunnen deelnemen aan bepaalde arbeid (Rijksoverheid, 2019). Het kan natuurlijk zijn dat een ex-gedetineerde een nieuwe start moet maken met nog een aantal lopende zaken bijvoorbeeld schulden. Vooral de wijkteams zijn de aanspreekpunten als het gaat om hulp bij het oplossen van schulden. De wijkteams kunnen ondersteuning bieden en zullen vaak een link zijn naar diverse schuldhulpverleningsinstanties. Wijkteams bieden ondersteuning op bijna alle gebieden om ervoor te zorgen dat iemand zelfstandig kan gaan wonen en werken (Nederlands Jeugdinstituut, 2019). Als het gaat om nazorg kan er voornamelijk worden gedacht aan de bovengenoemde zaken. Natuurlijk doet de gemeente nog veel meer maar in dit onderzoek wordt de focus gelegd op nazorg en hetgeen ze hierin moeten betekenen voor hun inwoners.

Naast de nazorgcoördinatoren van de gemeente zijn ook andere afdelingen van de gemeente betrokken zoals burgerzaken voor de identiteitsbewijzen, sociale zaken voor alle zaken betreffende het krijgen van werk, maatschappelijke opvang voor de opvang voor mensen zonder huis, maatschappelijk werk voor het welzijn van de ex-gedetineerden, woningbouwcoöperaties voor alles wat te maken heeft met huisvesting en de kredietbank voor de schuldhulpverlening (Rijksoverheid, 2017).

2.5.2.1 Wet maatschappelijke ondersteuning

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor al haar burgers. Sommige burgers hebben meer hulp nodig dan anderen. Sommige mensen zijn ontzettend zelfstandig en kunnen zichzelf goed redden na detentie. Anderen zijn minder zelfredzaam en hebben bijvoorbeeld begeleiding, ondersteuning of dagbesteding nodig. Daarnaast zijn er mensen die niet in een normale woonomgeving passen maar naar een speciale woning moeten omdat ze bijvoorbeeld een aantal stoornissen hebben. Ook is er ondersteuning voor mensen die bijvoorbeeld in een vervelende situatie zitten zoals geweld of mensen die helemaal geen woon of verblijfplaats hebben. Voordat deze ondersteuning wordt geboden door de gemeente wordt er eerst een onderzoek gedaan om vast te stellen wat er eventueel nodig is om iemand te ondersteunen (Rijksoverheid, 2019).

Niet altijd is het mogelijk voor de gemeente om de benodigde hulp zelf te regelen. Het kan zijn dat andere organisaties, bedrijven of zorginstellingen deze hulp wel bieden. Dan kan de gemeente ervoor kiezen om iemand een persoonsgebonden budget toe te kennen. Met dit budget kan de zorg door de cliënt zelf worden gekozen en ingehuurd (Rijksoverheid, 2019). Voor een ex-gedetineerde kan dit ook gelden als deze persoon bijvoorbeeld bepaalde hulp nodig heeft bij het oppakken van een normaal leven omdat deze persoon misschien een beperking of stoornis heeft. Deze taken en verantwoordelijkheden die geleden voor alle gemeenten in Nederland zijn vastgelegd in onder andere de WMO en de participatiewet. Vooral deze twee wetten zullen worden meegenomen in het onderzoek.

2.5.3 RECLASSERING

De wettelijke taak en verantwoordelijkheid van de reclassering bij de nazorg is het toezicht houden op een ex-gedetineerde maar alleen als deze door de rechter is opgelegd. Daarnaast is in paragraaf 2.2.4 terug te lezen wat de reclassering nog meer doet voor ex-gedetineerden. Echter het enige wat wettelijk is vastgelegd is dat de reclassering in beeld komt bij het verplichte toezicht van de rechter.

3. METHODOLOGISCHE VERANTWOORDING

Bij de uitvoering van dit onderzoek zijn er een aantal onderzoeksmethoden gebruikt. Deze onderzoeksmethoden zullen in paragraaf 3.1 worden uitgelegd en daarnaast zal worden aangegeven waarom welke methode is gekozen.

3.1 ONDERZOEKSMETHODEN

De onderzoeksmethoden die in dit onderzoek zijn gebruikt zijn deskresearch, literatuurstudie en interviews met bijbehorend een aantal casussen. Er is bewust niet gekozen voor dossieronderzoek omdat het in dit onderzoek gaat om de wijze waarop de nazorg is ingericht in de gemeenten vanuit het oogpunt van de gemeenten. Dossieronderzoek had geleid naar de manier waarop ex-gedetineerden aankijken tegen de nazorg. Daarnaast gaat dit onderzoek over de manier waarop de nazorg van de ex-gedetineerden zich verhouden tot de werkzaamheden van de reclassering uit het oogpunt van de gemeenten en de reclassering. Wederom had dossieronderzoek niet tot de juiste resultaten geleid. Hieronder wordt beschreven welke onderzoeksmethoden zijn gebruikt.

Tabel 2 Onderzoeksmethoden

Onderzoeksvraag	Methode
1 “Hoe heeft de gemeente de nazorg voor ex-gedetineerden ingericht?”	Interview
2 “In hoeverre komt de wijze van nazorg overeen met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden?”	Interview Literatuur
3 “Hoe verhoudt de nazorg door de gemeente zich tot de werkzaamheden van de reclassering (in het kader van toezicht of vrijwillig kader)?”	Interview

In bijlage 8 staan de namen en functies van de geïnterviewden. Daarnaast staat in de bijlage wanneer de interviews hebben plaatsgevonden. De interviews zijn gedaan met behulp van fictieve casussen. In samenwerking met de reclassering zijn drie casussen opgesteld die voor de interviews plaatsvinden naar de geïnterviewde personen zijn gestuurd. Hierbij is gevraagd of de geïnterviewden deze casussen willen doorlezen en alvast willen nadenken over hetgeen zij voor deze mensen kunnen doen. In de casussen zijn fictieve cliënten omschreven met ieder een eigen probleem. Aan de hand van de casussen zijn er een aantal vragen gesteld om erachter te komen wat zowel de gemeente en de reclassering doen op het moment dat zo’n cliënt zich meldt.

In bijlage 3 staan de casussen omschreven. In totaal zijn er zes interviews gehouden. Een interview met beide nazorgcoördinatoren van de gemeente Arnhem en twee interviews met reclasseringsmedewerkers van de gemeente Arnhem. De nazorgcoördinator van de gemeente Enschede is geïnterviewd en daarnaast een procesmanager van de gemeente Enschede. De nazorgcoördinatoren van de gemeenten zijn gekozen omdat zij bezig zijn met de invulling van de nazorg in hun gemeente. De procesmanager van de gemeente Enschede is geïnterviewd omdat deze persoon zich bezighoudt met diverse problematiek in de gemeente waar ex-gedetineerden ook onder kunnen vallen. De interviews zijn gecodeerd zodat de analyse van de data overzichtelijker zal worden. In de interviews komen telkens dezelfde onderwerpen aan bod. Deze onderwerpen zijn van

elkaar onderscheiden door middel van labels. Deze labels zijn daarna met elkaar vergeleken waarna er conclusies zijn getrokken.

Onderzoeksvraag 1 “Hoe heeft de gemeente de nazorg voor ex-gedetineerden ingericht?”

De eerste onderzoeksvraag is beantwoord door middel van interviews. Bij de beantwoording van deze onderzoeksvraag is de informatie meegenomen van zowel de gemeente als de reclassering. Op deze manier was er meer interactie en is er meer informatie verkregen dan dat er bij een enquête zou vrijkomen. Er zijn een aantal kritische vragen gesteld om te achterhalen op welke manier de gemeenten de nazorg hebben ingericht. Daarnaast is er bij de inrichting van de nazorg gekeken naar de mate waarin gemeenten en reclassering rekening houden met criminogene factoren. Door middel van literatuurstudie is duidelijk geworden wat de belangrijkste factoren zijn die ervoor zorgen dat iemand zijn leven kan verbeteren. De interviews hebben antwoord gegeven op de manier waarop de gemeenten en de reclassering daadwerkelijk inspelen op deze criminogene factoren.

Onderzoeksvraag 2 “In hoeverre komt de wijze van nazorg overeen met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden?”

De tweede onderzoeksvraag is beantwoord door middel van een interview en de literatuur. Door middel van de interviews is er informatie vrijgekomen over de manier waarop de gemeenten de nazorg hebben ingericht. Deze informatie is vergeleken met de informatie die is voortgekomen uit de literatuur. Uit de literatuur is gebleken wat de wettelijke taken en verantwoordelijkheden van de gemeenten zijn. Deze informatie is met elkaar vergeleken waardoor onderzoeksvraag 2 is beantwoord.

Onderzoeksvraag 3 “Hoe verhoudt de nazorg door de gemeente zich tot de werkzaamheden van de reclassering (in het kader van toezicht of vrijwillig kader)?”

De derde onderzoeksvraag is beantwoord door middel van interviews. Door kritische vragen te stellen aan de gemeenten en de reclasseringsmedewerkers is achterhaald of er samenwerking is met de reclassering en of er een overlapping is qua werkzaamheden. Daarnaast is er gekeken in hoeverre de gemeente en de reclassering een bijdrage leveren aan dezelfde effecten voor een cliënt. In de volgende paragraaf zal worden besproken hoe er in dit onderzoek is omgegaan met informatie en waar rekening mee is gehouden als het gaat om het kiezen van bruikbare informatie.

3.2 OPERATIONALISERING

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen geoperationaliseerd en wordt in onderstaande tabellen weergegeven.

Tabel 3 Operationalisering onderzoeksvraag 1

Onderzoeksvraag	Variabele	Indicatoren	Dataverzamelings- methode	Meetinstrument
1. "Hoe wordt de nazorg voor ex-gedetineerden ingericht in de gemeenten?"	Nazorg	Manier waarop de nazorg is ingericht	Interview	Wat zijn de procedures voordat iemand beschikt over zaken als een identiteitsbewijs, huis, inkomen en schulden worden opgelost?
			Interview	Welke andere vormen van nazorg bieden jullie? Naast de praktische zaken zoals hierboven genoemd?
			Literatuurstudie	Wat zijn de criminogene factoren die ervoor zorgen dat iemand een leven zonder criminaliteit kan gaan leven?
			Interview	Houdt de gemeente rekening met deze factoren?
			Interview	Zo ja, op welke manier houdt de gemeente hier rekening mee. Zo niet, waarom wordt hier geen rekening mee gehouden?
			Interview	Zijn er andere instanties bijvoorbeeld reclassering die ze aansturen om in te spelen op deze criminogene factoren?

Tabel 4 Operationalisering onderzoeksvraag 2

Onderzoeksvraag	Variabele	Indicatoren	Dataverzamelingsmethode	Meetinstrument
2. “In hoeverre komt de wijze van nazorg overeen met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden?”	Werkwijze	Wettelijke taken en verantwoordelijkheden	Literatuurstudie	Welke taken heeft de gemeente wettelijk als het gaat om de nazorg voor ex-gedetineerden?
		Werkelijke taken en verantwoordelijkheden die de gemeente hanteert	Interview	Wat doet de gemeente in werkelijkheid als het gaat om de nazorg voor ex-gedetineerden?
		Overeenkomsten en verschillen van de wettelijke en werkelijke taken en verantwoordelijkheden van de gemeente.	Literatuurstudie en interview	Welke verschillen en overeenkomsten zijn er tussen hetgeen de gemeenten wettelijk horen te doen en hetgeen zij in werkelijkheid doen?

Tabel 5 Operationalisering onderzoeksvraag 3

Onderzoeksvraag	Variabele	Indicatoren	Dataverzamelingsmethode	Meetinstrument
3. “Hoe verhoudt de nazorg door de gemeente zich tot de werkzaamheden van de reclassering (in het kader van toezicht of vrijwillig kader)?”	Verhouding taken reclassering en gemeenten	Werkzaamheden nazorg	Interview	Welke hulpvragen in het kader van nazorg worden door de gemeente behandeld (inclusief doorverwijzingen naar andere instanties)
		Werkzaamheden gemeente	Interview	Welk hulpvragen in het kader van nazorg neemt de gemeente in behandeling?
		Werkzaamheden reclassering	Interview	Welke hulpvragen in het kader van nazorg wordt doorgespeeld naar de reclassering of in samenwerking met de reclassering gedaan? Wat doet de reclassering op eigen initiatief in het kader van toezicht zowel vrijwillig als opgelegd door de rechter na detentie?

3.3 VALIDITEIT

Validiteit van een onderzoek kan worden gewaarborgd als het onderzoek vrij is van systematische fouten. Het is belangrijk dat de gebruikte begrippen duidelijk worden omschreven om te zorgen dat de validiteit niet in het geding komt (Verhoeven, 2014). Hoe hoger de validiteit van een onderzoek hoe sterker de uiteindelijke conclusie van het onderzoek zal zijn. De validiteit in dit onderzoek zal worden gemeten door de vragen van de interviews te vergelijken met de verkregen antwoorden. Is er met het interview wel gemeten wat er gemeten moest worden. De vragen en de casussen die zijn opgesteld voor de gemeenten en de reclassering worden voorgelegd aan de opdrachtgever. Samen zal er gekeken worden of deze vragen zullen leiden tot de gewenste antwoorden. Daarnaast worden de casussen opgesteld met behulp van een professional op het gebied van nazorg van ex-gedetineerden. Daarnaast zal de validiteit worden gewaarborgd door bij de literatuurstudie gebruikt te maken van verschillende bronnen en theorieën om bevestiging te krijgen van hetgeen juist en onjuist is.

3.4 BETROUWBAARHEID

De betrouwbaarheid van een onderzoek heeft te maken met de mate waarin een onderzoek vrij is van toevallige fouten. Het onderzoek zal iedere keer weer dezelfde resultaten moeten geven. Door te kijken naar de kwaliteit van de informatie kan worden gekozen of deze wel of niet in het onderzoek kan worden gebruikt. Het is van groot belang dat er bij het doen van deskresearch rekening wordt gehouden met wetenschappelijke bronnen (Verhoeven, 2014). De betrouwbaarheid wordt gewaarborgd door alleen gebruik te maken van juiste en volledige bronnen en documenten. Daarnaast is het bij het doen van interviews van groot belang dat de data analyse correct wordt uitgevoerd.

HOOFDSTUK 4 ONDERZOEKSRESULTATEN

Dit hoofdstuk bevat de onderzoeksresultaten van beide gemeenten. De interviews zijn gecodeerd met behulp van het programma Nvivo 12. Door het toevoegen van codes aan de gegeven antwoorden van de respondenten zijn deze antwoorden met elkaar worden vergeleken en verwerkt in dit hoofdstuk met resultaten. In bijlagen 1 t/m 6 zijn de interviews te lezen. In bijlage 7 staan de gecodeerde interviews.

4.1 INRICHTING NAZORG

In de eerste paragraaf staat de inrichting van de nazorg centraal. In paragraaf 2 staan de criminogene factoren centraal. De onderzoeksvraag die hierbij aansluit is onderzoeksvraag 1: *Hoe heeft de gemeente de nazorg voor ex-gedetineerden ingericht?*

Deze resultaten zijn verkregen door in eerste instantie te kijken naar de procedures die de gemeenten hanteren als er hulpvragen komen in de vorm van de vijf basisvoorwaarden: een geldig identiteitsbewijs, onderdak meteen na ontslag uit detentie, inkomen uit werk of uitkering om meteen na ontslag uit detentie in het levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet haalbaar is een vorm van dagbesteding, inzicht in schulden en een plan voor schuldhulpverlening, het vaststellen van zorgbehoeften en indien geïndiceerd het realiseren van zorg (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2019); (Vereniging Nederlandse Gemeenten, 2009). Reden hiervoor is dat de gemeenten wettelijk zorg hoort te dragen voor bovenstaande basisvoorwaarden. Daarnaast is er gekeken naar hetgeen de gemeente hulpvragende cliënten nog meer kunnen bieden.

4.1.1 PROCEDURES HULPVRAGEN GEMEENTEN

Volgende geïnterviewden nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) worden de gemeenten geïnformeerd door het Ministerie van Veiligheid en Justitie als een burger uit de gemeente gedetineerd raakt. Het kan zijn dat de gemeenten in die melding al op de hoogte zijn van de einddatum van de detentieperiode. Regelmatig komt het voor dat iemand is opgepakt waarbij er nog een zitting bij de rechtbank moet plaatsvinden. De straf van deze persoon wordt dan later bekend gemaakt met daarbij de einddatum van de detentieperiode. Op het moment dat iemand in detentie komt krijgt deze persoon een vragenformulier waarbij aangegeven kan worden dat er zaken zijn waar deze persoon hulp bij nodig heeft. Er kan worden aangegeven dat deze persoon niet beschikt over enkele van de vijf basisvoorwaarden. Op het moment dat iemand dit tijdens de detentieperiode aangeeft worden de gemeenten door het gevangeniswezen op de hoogte gebracht van deze hulpvragen. Vervolgens kijken de gemeenten samen met het gevangeniswezen wat er aan deze problemen gedaan kan worden. Hieronder word aangegeven wat de gemeenten kunnen doen voor iemand met hulpvragen. De hulp die de gemeenten kunnen bieden is op basis van vrijwilligheid en zal door een ex-gedetineerde zelf moeten worden aangegeven.

4.1.1.1 Identiteitsbewijs

Volgens geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) kan iemand in detentie aangeven dat er behoefte is aan een identiteitsbewijs waarbij de gemeenten dit proces in gang zetten. Tijdens detentie moeten er een aantal papierzaken worden geregeld en doorgestuurd naar de gemeente. Het gevangeniswezen kan eventueel ondersteuning bieden bij de aanvraag. De gemeente kan de aanvraag dan in behandeling nemen waarna er een identiteitsbewijs kan worden gerealiseerd. Hierbij geldt dat de gedetineerde deze hulpvraag zelf moet stellen. Mocht het zijn dat

zowel de gedetineerde als het gevangeniswezen geen problemen aangeven met bijvoorbeeld een identiteitsbewijs dan kunnen de gemeenten niets doen. De gemeenten proberen hierop toe te zien maar in principe moeten deze zorgvragen altijd beginnen met het initiatief van een gedetineerde.

4.1.1.2 Huisvesting

Volgens geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) hebben de gemeenten geen antwoord op de hulpvragen rondom huisvesting. De gemeenten geven aan dat het erg lastig is om iemand na detentie gelijk te plaatsen in een woning. Mensen komen vaak terecht in een kamer of in een maatschappelijke opvang. Soms hebben ex-gedetineerden het geluk dat ze bij familie terechtkunnen maar daar kunnen zij zich vaak niet inschrijven. De gemeenten hebben dan de mogelijkheid om een tijdelijk briefadres te regelen zodat ze daarna alsnog naar een kamer of maatschappelijke opvang kunnen. Het gebeurt helaas vaak dat mensen tussen wal en schip komen. Dit houdt in dat er niet altijd een plek is om te wonen als iemand uit detentie komt. De gemeenten hebben zelf geen woningen en dat betekent dat mensen zich moeten aanmelden bij een woningbouwvereniging of een particuliere verhuurder. De gemeenten kunnen iemand wijzen op de mogelijkheden en indien nodig kan het wijkteam in worden geschakeld. Het wijkteam wordt benaderd als een ex-gedetineerde zelf niet in staat is om een woning te vinden. Het wijkteam bemiddelt hierin en kijkt in welke mate er zorg nodig is zodat er op het moment van vrijlating een passende woning kan worden gevonden. Hierbij kan er vooral worden gedacht aan een woning met en vorm van woonbegeleiding. Deze woonbegeleiding kan variëren van heel beperkt tot heel intensief waarbij iemand 24 uur per dag zorg wordt aangeboden. Het wijkteam is de partij die indicaties afgeeft en daarmee ook bepaald in welke mate iemand woonbegeleiding en zorg nodig heeft. Volgens geïnterviewde nummer 2 (bijlage 1) is dit allemaal op basis van vrijwilligheid en iemand kan dus niet gedwongen worden om begeleid te wonen. Dit kan alleen als de rechter verplicht toezicht oplegt en de reclassering in beeld komt. Op dat moment kan deze persoon op justitiële titel ergens worden geplaatst met toezicht en daarbij moet iemand zich aan bepaalde voorwaarden houden.

4.1.1.3 Inkomen

Volgens geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) kan iemand die net uit detentie is gekomen en geen inkomen heeft een beroep doen op de bijstanduitkering. Tijdens de detentieperiode kan de gemeente iemand al informatie verschaffen over een bijstandsuitkering. Mocht iemand een uitkering willen aanvragen dan gebeurt dat vaak op de dag dat iemand uit detentie komt. De uitkering wordt dan aangevraagd en in de tussentijd kan iemand een voorschot krijgen. Als dit voor half elf in de ochtend wordt geboekt dan heeft iemand op dezelfde dag dit geld al op zijn rekening staan. De gemeenten hebben hiervoor wel een identiteitskaart, ontslagbewijs van de gevangenis en bankafschriften nodig. Vaak zijn ex-gedetineerden al bekend in het systeem van de gemeente waardoor de gemeente de gegevens van de vorige keer kan overnemen. Mocht iemand geen identiteitsbewijs hebben dan gaan ze uit van de gegevens op de ontslagbrief van de gevangenis.

Op het moment dat iemand geen aanspraak wil maken op een uitkering maar graag weer wil werken kan deze persoon zich melden bij een uitzendbureau. Het komt soms voor dat iemand weer kan gaan werken bij een oud werkgever. De gemeenten kunnen bemiddelen bij het vinden van werk. Op het moment dat iemand een aanvraag doet voor een uitkering komt de afdeling re-integratie in beeld. Deze afdeling houdt zich bezig met de begeleiding naar werk. Samen met de ex-gedetineerde wordt dan gekeken wat de mogelijkheden zijn om weer aan het werk te gaan. Hierbij is het aan de ex-

gedetineerde om zich te melden bij de gemeente voor een uitkering of een tijdelijke uitkering totdat er werk gevonden is. De tijd tussen de aanvraag van de uitkering en de daadwerkelijke uitbetaling kan worden opgevangen door bijzondere bijstand of een voorschot op de bijstandsuitkering. De gemeente is alleen verantwoordelijk voor de bijstandsuitkeringen. Uitkeringen als Wajong, WAO of WIA gaan niet via de gemeente maar via het UWV. Volgens geïnterviewde nummer 2 (bijlage 1) zijn ook subsidies mogelijk voor een werkgever om het interessant te maken om iemand in dienst te nemen die geen opleiding gedaan heeft.

4.1.1.4 Schulden

Volgens geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) kan een gedetineerde met schulden dit tijdens de detentieperiode aangeven middels het vragenformulier. Omdat iemand in detentie vaak geen inkomen heeft is het vaak niet mogelijk om schulden te regelen. Een gedetineerde kan aangeven dat er schulden zijn en het gevangeniswezen kan dan een brief sturen naar de schuldeiser. Vaak wordt er dan gevraagd of de schuld tijdelijk bevroren kan worden omdat iemand in detentie zit en nu niet de mogelijkheid heeft om schulden af te lossen. Mocht iemand na de detentieperiode zich bij de gemeenten melden met het feit dat er schulden zijn dan kunnen de gemeenten iemand doorverwijzen naar een schuldhulpverleningsinstantie of het wijkteam. Het wijkteam maakt een inschatting hoe ernstig de financiële situatie is en kan iemand doorsturen naar een geschikte schuldhulpverleningsinstantie of bewindvoerder. Hierbij wordt weer eigen initiatief verwacht van een ex-gedetineerde. Daarnaast geven de geïnterviewden aan dat het mogelijk is om de huur van een ex-gedetineerde kan worden ingehouden op de uitkering mits iemand daar toestemming voor geeft. Dit is ook mogelijk voor de premie van de zorgverzekering als mensen collectief verzekerd zijn via de gemeente. Mocht iemand schulden hebben dan verwijzen de gemeenten ze door naar de stadsbank of een andere schuldhulpverleningsinstantie en in ernstigere vormen naar een bewindvoering. De gemeenten kunnen ook indien iemand dit wenst iedere week de uitkering uitbetalen in plaats van maandelijks. Dit proces is vrijwillig en iemand moet hier eerst toestemming voor geven.

4.1.2 OVERIGE HULP GEMEENTEN

Volgens geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) krijgen de gemeenten van iedere burger die gedetineerd raakt een melding. Hierbij gebeurt het soms dat de gemeente zelf de inschatting maakt dat iemand hulp nodig heeft. Hiervoor hebben ze een aantal systemen waarbij er kan worden gekeken of iemand wel of geen inkomen heeft. Ze kunnen daarnaast ook zien of iemand wel of niet over een identiteitsbewijs beschikt. De gemeenten kunnen dan voordat de hulpvragen vanuit de cliënt komen aangeven aan het gevangeniswezen waar ze rekening mee moeten houden. Het gevangeniswezen speelt daarop in en gaat het gesprek aan met een gedetineerde. Mocht het zijn dat een gedetineerde aangeeft geen problemen te hebben dan wordt er ook geen actie ondernomen. Daarnaast proberen de gemeenten in contact te komen met mensen die al vaker in detentie hebben gezeten maar nog nooit naar de gemeente zijn geweest met een hulpvraag. De gemeenten proberen dan contact te leggen en te kijken of zij iets voor deze persoon kunnen betekenen. Volgens geïnterviewde nummer 1 en 2 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) werken de gemeenten met name op basis van vrijwilligheid. Dit houdt in dat de gemeenten ex-gedetineerden veel kunnen aanbieden maar indien zij dit niet accepteren houdt de hulp in principe op.

Volgens geïnterviewde nummer 4 (bijlage 3) houdt de procesmanager in het kader van nazorg zich bezig met onder andere de mensen die TBS opgelegd hebben gekregen en een hoog risico met zich meebrengen. Hierbij wordt er eerst een veiligheidsrisico inventarisatie gemaakt waarbij contact is met de politie en de reclassering. Mocht het zijn dat iemand uit detentie is gekomen met veel voorwaarden en zich hier niet altijd aan heeft gehouden dan gaan de procesmanagers kijken hoe dit het beste kan worden aangepakt. Hierbij proberen ze alle nodige partijen bij elkaar te brengen om te zorgen dat iemand zich toch aan deze voorwaarden gaat houden.

4.2 CRIMINOGENE FACTOREN

In de tweede paragraaf wordt gekeken naar de manier waarop de gemeenten bij de inrichting van de nazorg rekening houdt met het beïnvloeden van criminogene factoren. Hierbij is gebruik gemaakt van de gevonden literatuur en de gehouden interviews en daaruit zijn onderstaande resultaten verkregen. De onderzoeksvraag die hierbij aansluit is onderzoeksvraag 1: *“Hoe heeft de gemeente de nazorg voor ex-gedetineerden ingericht?”*

4.2.1 CRIMINOGENE FACTOREN

De reclassering heeft een model genaamd RISC waarbij er wordt gekeken naar vier punten.

1. In welke mate is er sprake van risico op recidive.
2. Welke factoren vergroten de kans op recidive.
3. Welke interventies zijn er nodig om deze kans te verkleinen.
4. Welke mogelijkheden heeft iemand om zijn gedrag te veranderen.

Bij dit model kijkt de reclassering welk factoren de kans op recidive vergroten. Dit zijn de criminogene factoren. In dit onderzoek is ook gebruik gemaakt van de criminogene factoren die de reclassering in het RISC model gebruikt.

Het gaat om de volgende criminogene factoren.

- De geschiedenis van de delicten
- Het huidige delict
- Wonen en huisvesting
- Opleiding, werk en leren
- Inkomen en omgaan met geld
- Relaties met partner, gezin of vrienden
- Verslavingen
- Emotioneel welzijn
- Denkpatronen, gedrag en vaardigheden
- Houding (Stichting verslavingsreclassering GGZ, 2019)

De RISC wordt door de reclassering gebruikt als basis voor het geven van adviezen. Zo kan de reclassering adviezen geven in elke fase van het strafproces (Reclassering Nederland, 2019)

4.2.2 GEMEENTEN REKENING HOUDEN MET CRIMINOGENE FACTOREN

Tijdens het onderzoek is gekeken naar de manier waarop de gemeenten rekening houden met de criminogene factoren. Hierbij is in paragraaf 4.1.1 te lezen dat de gemeenten zich bezighouden met vier criminogene factoren namelijk wonen en huisvesting; opleiding, werk en leren; inkomen en omgaan met geld.

Volgens geïnterviewde nummer 2 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) houden de gemeenten in principe geen rekening met de delictsgeschiedenis en het huidige delict. Iedere ex-gedetineerde wordt op dezelfde manier geholpen en welk delict iemand heeft gepleegd in het verleden is niet van toepassing. Mits de gemeenten zien dat iemand al vaak gedetineerd is geraakt en nog nooit een hulvraag heeft gesteld. Op dat moment gaan de gemeenten in gesprek met deze persoon om te kijken of er hulp geboden kan worden.

Volgens geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) kan iemand zich melden bij de gemeente als er behoefte is aan een vorm van dagbesteding. De gemeente kan iemand dan bij verschillende instanties aanmelden. Voor de mensen die meer ondersteuning nodig hebben omdat ze bijvoorbeeld een WMO indicatie hebben zijn er andere dagbestedingprogramma's beschikbaar. Daarnaast kunnen ze worden doorverwezen naar de afdeling diagnose om daar te kijken welke mogelijkheden iemand heeft.

Volgens geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) kunnen de gemeenten qua wonen en huisvesting alleen adviseren dat iemand zich moet melden bij een woningcorporaties of eventueel particulier een woning moet zoeken. Mocht iemand niet in staat zijn om dit zelf te regelen komt het wijkteam in beeld en zullen zij ondersteuning bieden. De gemeenten houden rekening met opleidingen en bieden iedere burger die aanspraak wil maken op de bijstandsuitkering een verplicht scholingstraject. Voorwaarden zijn dat iemand onder de 27 jaar is en geen geschikte opleiding heeft genoten om een baan te vinden. Dit scholingstraject is verplicht bij het aanvragen van de uitkering en tijdens het traject kan iemand al wel gebruik maken van de bijstandsuitkering. Indien iemand boven de 27 jaar is dan is deze scholingsverplichting er niet maar dan wordt er samen met een re-integratiebedrijf gekeken of iemand met behoud van uitkering een traject kan volgen om vaardigheden bij te leren.

Volgens geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) zijn de gemeenten niet de organisatie die zich bezighouden met de omgang met geld. Indien iemand financiële problemen heeft kunnen ze worden doorverwezen naar het wijkteam of een schuldhulpverleningsinstantie. Samen met de cliënt kan het wijkteam kijken wat er het beste gedaan kan worden en naar welke instantie zij iemand het beste kunnen doorsturen. De gemeente kan daarnaast het sociale netwerk van iemand in beeld brengen en als iemand er bij gebaat is kan er vanuit de gemeente contact worden opgenomen met familie of vrienden. Hierbij kan worden besproken waar iemand behoefte aan heeft en in welke mate de familie steun kan en wil bieden. Verslavingen is geen onderdeel van het takenpakket van de gemeente en is ondergebracht bij Iriszorg. Daarnaast zijn emotioneel welzijn, denkpatronen, gedrag, vaardigheden en houding geen factoren waar de gemeente direct rekening mee houdt. Ze kunnen iemand met problemen in deze factoren wel doorsturen naar bijvoorbeeld het wijkteam. Geïnterviewde nummer 2 (bijlage 1) geeft aan dat de gemeente Arnhem een speciale kaart heeft die mensen met een laag inkomen kunnen gebruiken om tegen gereduceerd tarief aan bepaalde activiteiten deel te nemen.

Geïnterviewde nummer 4 (bijlage 3) geeft aan dat de procesmanagers naast de nazorgcoördinator zich bezighouden met personen met bepaalde problematiek. De procesmanagers houden zich voornamelijk bezig met vier punten. Het eerste punt is de aanpak van verwarde personen. De gemeente moet deze personen in kaart brengen en zorgen dat de juiste partijen samenwerken om ervoor te zorgen dat deze personen geen problemen veroorzaken in de maatschappij. Het tweede punt waar de procesmanagers mee bezig zijn is het tijdelijk huisverbod. Mocht er sprake zijn van huiselijk geweld dan heeft de gemeente de taak om ervoor te zorgen dat een vermeende dader tijdelijk uit het gezin wordt geplaatst voor een periode van tien dagen. Als iemand dit weigert dan begaat deze persoon een strafbaar feit en kan deze persoon worden berecht volgens het strafrecht. In samenwerking met de politie wordt gekeken welk persoon uit het gezin de vermeende dader is en deze persoon wordt dan uit huis geplaatst. In deze tien dagen van uithuisplaatsing worden er gesprekken gevoerd en wordt er een plan van aanpak gemaakt. Hulpverleners worden bijeen geroepen om te kijken hoe dit probleem het beste kan worden aangepakt. Mocht er na tien dagen nog een dreiging zijn dan wordt deze uithuisplaatsing verlengd met 18 dagen.

Geïnterviewde nummer 4 (bijlage 3) geeft aan dat er nog een derde punt is waar de procesmanagers zich mee bezig houden namelijk woonoverlast. Mocht iemand woonoverlast veroorzaken dan mag de burgemeester iemand voor tien dagen uit huis plaatsen. In deze periode wordt er gekeken naar hetgeen er speelt en hoe dit aangepakt kan worden. Het vierde punt is de aanpak van multiprobleem gezinnen. Deze gezinnen hebben vaak veel problemen en met behulp van wijkcoaches worden deze gezinnen in kaart gebracht en worden hulpvragen behandeld. Op het moment dat de nazorgcoördinator met bepaalde personen geen oplossing kan vinden dan komt de procesmanager pas in beeld. De procesmanagers hebben hierin een signaleringsfunctie en behandelen vaak zaken waarbij mensen niet in de hulpverlening zitten terwijl dit wel noodzakelijk is.

4.2.3 ANDERE INSTANTIES EN CRIMINOGENE FACTOREN

Naast de gemeente zijn er nog andere instanties bezig met het welzijn van ex-gedetineerden. Hierbij kan er worden gedacht aan de reclassering, het gevangeniswezen, Iriszorg en het wijkteam. Hieronder wordt besproken welke organisaties betrokken zijn bij de criminogene factoren.

4.2.3.1 Iriszorg

Geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) geeft aan dat verslavingen voornamelijk worden opgepakt door Iriszorg. Iriszorg heeft een groot opvangcentrum waar mensen die verslaafd zijn en wellicht dakloos zich kunnen melden. Iriszorg kan deze mensen onderdak bieden en daarnaast een traject aanbieden waarbij er wordt gekeken hoe deze verslaving kan worden aangepakt. Dit wil niet altijd zeggen dat iemand ook van zijn verslaving afkomt, soms is de verslaving zo ernstig dat er alleen aan stabilisering wordt gewerkt. Hiermee wordt een programma bedoeld waarbij verslaafden een medicijn krijgen waarbij ze geen drugs meer hoeven te gebruiken maar dan wel vastzitten aan dit medicijn. Bij Iriszorg kunnen mensen ook beschermd wonen wat betekent dat daar bijvoorbeeld mensen wonen die drugs gebruiken en een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt. Iriszorg stelt dan huisregels en afspraken op waar mensen zich aan moeten houden om daar te wonen.

4.2.3.2 Gevangeniswezen

Geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) geven aan dat een cliënt in het gevangeniswezen kan aangeven dat er behoefte is aan sociale contacten. Er kunnen dan bezoeksafspraken worden gemaakt en daarbij wordt gekeken of deze persoon iets kan betekenen

voor de gedetineerde op het moment dat deze persoon vrijkomt. De reclassering is de organisatie die na deze vrijlating en mits iemand onder toezicht staat kan adviseren of deze sociale contacten positief of negatief zijn voor een ex-gedetineerde. Mocht iemand geen contacten hebben en daar wel behoefte aan hebben dan kan het wijkteam samen met deze persoon kijken hoe dit probleem kan worden aangepakt. Het gevangeniswezen stimuleert goed gedrag door gedetineerden meer vrijheden te geven. Deze vrijheden kunnen zich uitbreiden van minder uren in een cel tot het werken bij een bedrijf. Het kan zijn dat iemand in detentie aan het werk gaat bij een werkgever. Na een dag werken wordt er wel verwacht dat ze zich weer melden bij de gevangenis en dat ze daar de nacht doorbrengen. De gevangenisdirecteur is de persoon die beslist of een gedetineerde deze verantwoordelijkheid aan kan. Het gevangeniswezen geeft daarnaast ook trainingen die gedetineerden helpen bij een succesvolle re-integratie in de toekomst. Deze trainingen worden gegeven op basis van het advies van de reclassering, een voorbeeld van een training is een budgetteringstraining.

4.2.3.3 Wijkteam

Volgens geïnterviewde nummer 2 (bijlage 1) worden ex-gedetineerden met financiële problemen vaak doorgestuurd naar het wijkteam. De reclassering en de gemeente kunnen iemand adviseren om contact op te nemen met het wijkteam. Het wijkteam pakt deze zorgvragen op en kan er vervolgens voor zorgen dat iemand in contact komt met een schuldhulpverleningsinstantie. Daarnaast kan het zijn dat iemand voor detentie al te maken heeft gehad met bewindvoering en dan zal dit na een periode van detentie ook weer worden opgepakt. Volgens geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) kan de gemeente een ex-gedetineerde met psychische problemen doorverwijzen naar het wijkteam. Het wijkteam gaat dan kijken wat de beste aanpak is voor iemand met deze problemen en verwijst iemand zo nodig door naar een instelling waar iemand aan deze problemen kan werken. Het wijkteam kan een WMO (wet maatschappelijke ondersteuning) indicatie afgeven wat betekent dat iemand behoefte heeft aan maatschappelijke ondersteuning. Met deze indicatie kan iemand worden doorgestuurd naar een instelling die zich bezighoudt met het oplossen van de problemen waar iemand mee kampt.

4.2.3.4 Reclassering

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4), geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) brengt de reclassering voordat iemand naar de rechter gaat alle basisvoorwaarden in kaart. De adviseurs vanuit de reclassering schetsen een beeld van een gedetineerde en kunnen adviseren om behandeling aan te bieden voor bepaalde problemen. De reclassering is een organisatie die rekening houdt met de delicten die iemand in het verleden heeft gepleegd en het delict waar iemand recent voor in detentie heeft gezeten. Mocht iemand bijvoorbeeld psychische problemen hebben en deze problemen hebben een rol gespeeld in het delict dan wordt de rechter door de reclassering geadviseerd om deze problemen aan te pakken. In ernstige gevallen wordt iemand doorverwezen naar een psychiatrisch instelling om daar te verblijven. Daarnaast kan er geadviseerd worden om een vorm van beschermd wonen te verplichten.

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4), geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) kan de reclassering iemand ondersteunen als het gaat om de aanvraag van een uitkering. Vaak is er dan telefonisch contact met de gemeente om een ex-gedetineerde te ondersteunen bij de aanvraag. Mocht iemand verbaal niet vaardig zijn of problemen hebben met bijvoorbeeld agressie dan kan de reclassering beslissen om iemand intensief te ondersteunen bij een

aanvraag. Een bijstandsuitkering kan twee maanden voordat iemand uit detentie komt worden aangevraagd. Voor deze aanvraag is een digi d code nodig die vaak eerst moet worden aangevraagd. Online kan een gedetineerde een afspraak maken met de gemeente voor deze aanvraag maar de reclassering kan ook contact opnemen met de gemeente om een aanvraag in gang te zetten. Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4), geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) geven aan dat een uitkering vaak pas na detentie wordt geregeld en iemand na detentie vaak niet direct een inkomen heeft. De gemeente kan indien iemand zich op de dag van vrijlating meldt een voorschot geven op de bijstandsuitkering.

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4), geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) werkt de reclassering altijd in opdracht van de rechter. De rechter kan bijvoorbeeld dagbesteding als een verplichte voorwaarde stellen. Deze dagbesteding kan bestaan uit vrijwilligerswerk maar ook betaald werk bij een werkgever. De reclassering gaat op basis van hetgeen de rechter wenst op zoek naar een passende dagbesteding in samenwerking met een ex-gedetineerde. De reclassering ziet vooral dat mensen leren om in een bepaalde structuur te leven. Ze leren om te gaan met een dagritme, het accepteren van autoriteit en de omgang met mensen. De reclassering probeert altijd te kijken naar hetgeen iemand kan en zelf zou willen. Ze proberen de interesses die iemand heeft te stimuleren en hierbij een passende dagbesteding te vinden.

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4), geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) heeft de reclassering veel te maken met cliënten met schulden. De reclassering probeert samen met de ex-gedetineerde inzichtelijk te maken welke schulden er precies zijn. Mochten er zaken ondergebracht zijn bij deurwaarders dan wordt er in overleg met de cliënt een voorstel gedaan voor een afbetalingsregeling. Als iemand zelf niet in staat is om overzicht te houden qua financiën dan kan de reclassering iemand doorsturen naar een budgetcoach wat vaak via het wijkteam of maatschappelijk werk kan. Ernstige problemen qua financiën worden vaak doorverwezen naar een bewindvoerder of de schuldsanering.

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4), geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) geven aan een inschatting te maken of het wel of niet noodzakelijk is om contact op te nemen met het netwerk waarin iemand zich begeeft. Mocht iemand daar toestemming voor geven dan wordt er gekeken of deze sociale contacten positief of negatief zijn. Geïnterviewde Ronald Rikken (bijlage 5) geeft aan dat de negatieve sociale contacten worden afgeraden en iemand wordt dan gestimuleerd om zich niet meer in deze netwerken te begeven. Het kan daarnaast zijn dat de rechter een contactverbod of een gebiedsverbod heeft opgelegd voor een ex-gedetineerde. Een dergelijk verbod maakt het voor de reclassering makkelijker omdat ze handelen vanuit een wettelijk kader. Op het moment dat een dergelijk verbod er niet is kunnen ze niets meer doen dan iemand adviseren. Indien iemand geen sociaal netwerk heeft kan de reclassering stimuleren om bijvoorbeeld naar een vereniging te gaan en vanuit daar een sociaal netwerk op te bouwen.

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4), geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) is de reclassering vooral bezig met het gedrag en de denkpatronen van ex-gedetineerden. Reclassering biedt trainingen aan waar geleerd kan worden om eerst te denken en dan pas te handelen. Reclassering geeft aan dat de doelgroep waar zij mee werken daar vaak moeite mee heeft. Daarnaast kan de reclassering iemand ook een zedenbehandeling of een agressiebehandeling aanbieden om gedrag om te buigen. Dit is vaak ook in samenspraak met de

rechter die deze behandelingen verplicht heeft gesteld. De reclassering kan in het begin van het traject vaak al inschatten of iemand verslaafd is. Het begin van een traject begint vaak op het moment dat iemand verdacht wordt van een strafbaar feit. Vaak wordt iemand dan niet bij de reguliere reclassering ingedeeld maar bij verslavingsreclassering. Mocht een verslaafde toch bij de reguliere reclassering terechtkomen dan wordt er samenwerking gezocht met verslavingsdeskundigen. Middelenmisbruik wordt gehandhaafd door de reclassering door bijvoorbeeld een algeheel verbod op te leggen op deze middelen. Voorbeelden hiervan zijn de alcoholenkelband of de urinecontroles.

Volgens geïnterviewde nummer 4 (bijlage 3) kunnen procesmanagers eventuele problemen bij inwoners van de gemeente Enschede signaleren. Mocht er een probleem wordt geconstateerd dan is er contact met de reclassering om te kijken of iemand onder toezicht staat. Mocht een procesmanager een tijdelijk huisverbod opleggen omdat er huiselijk geweld plaatsvindt dan wordt er standaard met de reclassering overlegd. Bij verwarde personen, multiprobleem gezinnen of woonoverlast wordt altijd eerst gekeken of iemand reclasseringstoezicht heeft. De procesmanager kan dan indien nodig contact opnemen met de reclassering om te kijken hoe het huidige probleem kan worden opgelost.

Volgens geïnterviewde nummer 4 (bijlage 3) kan de politie in samenwerking met de burgemeester en de procesmanager iemand een tijdelijk huisverbod opleggen. Mocht de politie huiselijk geweld constateren dan wordt in overleg met de procesmanager en de burgemeester een tijdelijk huisverbod opgelegd. De burgemeester is uiteindelijk verantwoordelijk en is ook de persoon die beslist of een verbod wel of niet wordt doorgezet.

4.3 VERHOUDING NAZORG GEMEENTE MET WERKZAAMHEDEN RECLASSERING

In de derde paragraaf wordt aandacht besteed aan de manier waarop de nazorg van de gemeenten overeenkomt met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden. Door middel van literatuurstudie en interviews zijn deze resultaten verkregen. De onderzoeksvraag die hierbij aansluit is de derde onderzoeksvraag: *“In hoeverre komt de wijze van nazorg overeen met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden?”*

4.3.1 WETTELIJKE TAKEN NAZORG GEMEENTEN

De gemeenten in Nederland hebben de verantwoordelijkheid voor de nazorg aan ex-gedetineerden. Hierbij gaat het om de vijf basisvoorwaarden: een geldig identiteitsbewijs, onderdak meteen na ontslag uit detentie, inkomen uit werk of uitkering om meteen na ontslag uit detentie in het levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet haalbaar is een vorm van dagbesteding, inzicht in schulden en een plan voor schuldhelpverlening, het vaststellen van zorgbehoeften en indien geïndiceerd het realiseren van zorg (Vereniging Nederlandse Gemeenten, 2009). Bij het opstellen van het nazorg beleid van de gemeenten moeten gemeenten zich aan de volgende wetten en regels houden. De gemeente moet de mogelijkheid krijgen om al in het gevangeniswezen de nazorg voor een gedetineerde op te starten. Het is de taak van het gevangeniswezen om de gemeente op de hoogte te houden van de begindatum van de detentie. De basisvoorwaarden worden in kaart gebracht door reclassering en het gevangeniswezen en daarbij wordt er met de gemeente afgesproken wie welke taken op zich neemt. Op het moment dat iemand uit de gevangenis komt wordt er vanuit de gevangenis een ontslagbericht aan de gemeente gestuurd. De gevangenis en de gemeente maken gezamenlijk een re-integratieplan voor een gedetineerde en

stemmen dit met elkaar af. Mocht iemand na detentie toezicht van reclassering of bepaalde voorwaarden hebben dan moet dit door het gevangeniswezen worden doorgegeven aan de gemeente (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2019).

Als het gaat om de basisvoorwaarden hebben de gemeenten de volgende taken:

Identiteitsbewijs: De gemeenten moeten zorgen dat de aanvraag van een identiteitsbewijs tijdig wordt afgehandeld. Mocht iemand dit niet zelf kunnen betalen dan kan er een beroep worden gedaan op de gemeente en kan er bijzondere bijstand worden verleend (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2019).

Huisvesting: De gemeenten en het gevangeniswezen overleggen wie welk taak op zich neemt als het gaat om huisvesting. Gemeenten moeten er tijdens korte detentie (maximaal een half jaar) zorgen dat de huidige huisvesting behouden kan. Daarnaast is de gemeente verplicht om voldoende woongelegenheden te bieden aan haar burgers. In het kader van nazorg moet de gemeente zich inspannen om voor iemand indien noodzakelijk passende huisvesting te regelen (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2019).

Arbeid/inkomen/schulden: De gemeenten geven het gevangeniswezen informatie over bekende schulden van een gedetineerde. Indien mogelijk moet de gemeente iemand tijdens detentie aanzetten tot schuldhelpverlening. Tijdens detentie kan de gemeente ervoor zorgen dat een lopend schuldhelpverlening traject tijdelijk wordt stopgezet. De gemeente is daarnaast verantwoordelijk om iemand de noodzakelijke bestaansmiddelen te verlenen als iemand uit detentie komt. Mocht iemand geen werk vinden dan moet iemand gebruik kunnen maken van een bijstandsuitkering. De gemeente heeft met betrekking tot de bijstandsuitkering wel voorwaarden waar iemand zich aan moet houden. In het kader van werk moet de gemeente samen met de ex-gedeteneerde en het gevangeniswezen zorgen dat iemand in een arbeidstoeleidend traject komt indien er niet direct werk beschikbaar is (Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2019).

4.3.2 WERKELIJKE TAKEN NAZORG GEMEENTEN

Volgens geïnterviewden nummer 1 en 2 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) streven de gemeenten er zoals wettelijk wordt omschreven naar om de basisvoorwaarden van een ex-gedeteneerde zo goed mogelijk geregeld te hebben als iemand uit detentie komt. Uit onderzoek is gebleken dat het niet altijd het geval is en dat het in beide gemeenten voorkomt dat ex-gedeteneerden uit detentie komen waarbij niet al deze basisvoorwaarden zijn geregeld. Het gevangeniswezen zou volgens beide gemeenten beter moeten toezien op de zorgvragen die iemand heeft. Vaak geeft een gedetineerde aan geen zorgvragen te hebben waarna later blijkt dat bepaalde zorg noodzakelijk was. Als het gevangeniswezen niet constateert dat er zorgvragen zijn en de gedetineerde niets aangeeft wordt er in principe niets geregeld vanuit de gemeente. Sporadisch komt het voor dat de gemeente zelf ontdekt dat iemand zorg nodig heeft en dan ondernemen de gemeenten actie. Dit is vaak alleen het geval als iemand al vaker bij de gemeente in beeld is geweest als ex-gedeteneerde en ze op de hoogte zijn van de problematiek van deze persoon. Het aanvragen van een identiteitsbewijs wordt vaak in samenwerking met het gevangeniswezen of de reclassering gedaan. Het komt ook voor dat een ex-gedeteneerde zichzelf bij de gemeente meldt voor de aanvraag van een identiteitsbewijs. Bijzondere bijstand verstrekken de gemeenten als iemand zelf niet de middelen heeft om een identiteitsbewijs te bekostigen.

Volgens geïnterviewden nummer 1 en 2 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) zouden beide gemeenten graag ex-gedetineerden voorzien als het gaat om huisvesting. Helaas lopen ze tegen het probleem aan dat de gemeenten zelf geen huisvesting beschikbaar hebben. De gemeenten verwijzen ex-gedetineerden dan naar een woningbouwvereniging of particuliere verhuurder. Toch zouden beide gemeenten graag zien dat huisvesting door de gemeente geregeld kan worden. In de gemeente Enschede komt het voor dat de nazorgcoördinator contact opneemt in de naam van de gedetineerde om een woning te regelen. Vaak gebeurt dit echter niet omdat het in het verleden vaak is voorgekomen dat een gedetineerde na detentie deze woning niet wil omdat er bijvoorbeeld bepaalde voorwaarden aanzitten. De gemeente Arnhem adviseert ex-gedetineerde vaak om zich in te schrijven bij een woningbouwvereniging maar stuurt vooral aan op de eigen verantwoordelijkheid. Urgentie is vaak niet van toepassing en meer dan adviseren of het doorsturen naar een maatschappelijke opvang kunnen de gemeenten niet. De maatschappelijke opvangen worden niet als ideaal gezien. Mocht iemand een WMO indicatie hebben dan moet de gemeente zorgen dat er gepaste maatschappelijke opvang beschikbaar is. Beide gemeenten zijn nauw betrokken als het gaat om de ex-gedetineerden met een WMO indicatie. Vaak worden deze personen doorgestuurd naar een passende opvang maar helaas is daar niet altijd plaats. Beide gemeenten geven aan dat het zeker voorkomt dat een ex-gedetineerde geen huisvesting kan vinden en er geen plek is in een maatschappelijke opvang.

Volgens geïnterviewden nummer 1 en 2 (bijlage 1) en nummer 3 (bijlage 2) sturen de gemeenten hulpvragen in de vorm van schulden door naar de wijkteams of de schuldhulpverleningsinstanties. Mocht het zijn dat iemand onder bewind stond dan nemen ze vaak contact op met het bewind. Hierbij is het weer van belang dat de ex-gedetineerde zelf aangeeft dat er schulden zijn. In de praktijk worden schulden vaak al geregeld in het gevangeniswezen en nemen zij contact op met deurwaarders en anderen waar de gedetineerde schulden heeft. Het komt daarnaast vaak voor dat iemand aangeeft geen schulden te hebben maar deze zeker wel aanwezig zijn. Beide gemeenten geven aan dat ze regelmatig te maken krijgen met ex-gedetineerden die zorgmijddend zijn en dus geen enkele vorm van zorg accepteren. Volgens geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) regelt de gemeente vaak in overleg met een ex-gedetineerde dat de uitkering wekelijks wordt uitbetaald in plaats van maandelijks om iemand te helpen met een financiële structuur. Daarnaast houdt de gemeente Enschede in overleg vaak de huur en de zorgverzekering van iemand in op de uitkering om te zorgen dat deze basis stabiel blijft. De gemeente Enschede heeft ook de mogelijkheid om hetgeen overblijft als alle kosten betaald zijn over te maken aan iemand zodat de kosten altijd gedekt zijn. Dit levert vaak problemen op en de gemeente doet dit steeds minder vaak. Mensen zijn het vaak niet eens met het bedrag dat ze gestort krijgen.

Volgens geïnterviewden nummer 1 en 2 (bijlage 1) gebeurt het in de gemeente Arnhem niet vaak dat mensen uit detentie komen waarbij een bijstandsuitkering al is geregeld. Vaak wordt er op de dag waarop iemand uit detentie komt verteld waar iemand dit aan kan vragen. Mocht iemand zich melden bij de gemeente met een aanvraag voor een bijstandsuitkering dan kan er tijdens de aanvraag gebruik worden gemaakt van een voorschot. Op deze manier zorgt de gemeente dat iemand niet zonder inkomen zit zodat er ook een minder grote kans is op recidive. Volgens geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) houdt de nazorgcoördinator zich ook bezig met het inkomen. Omdat deze persoon op beide gebieden werkzaam is gaat deze procedure vaak erg snel. Volgens geïnterviewde nummer 1 (bijlage 1) zijn er in de gemeente Arnhem meerdere afdeling betrokken bij een aanvraag. In de gemeente Arnhem zijn meerdere afdelingen en medewerkers bezig met deze

zaken dus zal een aanvraag wat langer duren. Volgens geïnterviewden nummer 1 en 2 (bijlage 1) en geïnterviewde Gino Kleewal (bijlage 2) kan er in hun gemeente een bijstandsuitkering worden aangevraagd indien iemand aan de voorwaarden voldoet. De mensen die recht hebben op een andere uitkering zoals WAJONG melden zich vaak bij het UWV. De voorwaarden voor het uitgeven van een bijstandsuitkering zijn bij beide gemeenten hetzelfde namelijk het actief zoeken naar een baan. In beide gemeenten is er een afdeling die zich bezig houdt met de re-integratie en deze afdeling ziet ook toe op zaken als een sollicitatieplicht.

Daarnaast geven de geïnterviewden nummer 1 en 2 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) aan dat de gemeente een aantal zaken tijdens de detentieperiode kan opstarten maar zaken als een uitkering, werk en huisvesting kunnen niet geregeld worden ten tijde van detentie. Het gevangeniswezen en de gemeente maken geen gezamenlijk re-integratieplan voor een gedetineerde en stemmen dit niet met elkaar af. Daarnaast informeert het gevangeniswezen de gemeente niet altijd of iemand wel of geen reclasseringstoezicht heeft.

4.3.3 VERSCHILLEN EN OVEREENKOMSTEN

Verschillen tussen het wettelijke en werkelijk is voornamelijk het zorgen voor alle basisvoorwaarden voordat iemand uit detentie komt. Het is niet wettelijk verplicht gesteld maar het is wel iets waar naar gestreefd wordt. De gemeenten streven hier beide naar maar in de praktijk is dit streven alles behalve succesvol. In het bijzonder is huisvesting vaak niet geregeld maar dit zou de gemeente graag anders zien. In principe is dit dus niet in strijd met hetgeen de gemeente wettelijk verplicht is.

De gemeente heeft qua wettelijke verplichtingen eigenlijk veel vrijheden en de inrichting kunnen ze op hun eigen wijze inrichten. Wettelijk is vastgesteld dat de gemeente zorg moet dragen voor de nazorg van ex-gedetineerden in hun gemeente. De gemeenten Enschede en Arnhem hebben ongeveer een gelijke werkwijze als het gaat om nazorg. Ze sturen veel aan op de eigen verantwoordelijkheid en zien graag dat ex-gedetineerden aangeven als er zorgvragen zijn. Op het moment dat iemand dit niet vraagt doet de gemeente in principe niets. Mocht iemand zorgvragen hebben en dit melden zijn ze verplicht om gehoor te geven aan deze zorgvragen.

Geïnterviewden nummer 1 en 2 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) is gebleken dat in de praktijk de basisvoorwaarden die door het gevangeniswezen en de reclassering in beeld worden gebracht niet altijd worden overlegd met de gemeente. In de praktijk blijkt dat alleen de veelplegers worden besproken. Daarnaast wordt er geen re-integratieplan gemaakt voor een gedetineerde door het gevangeniswezen en de gemeente. Vervolgens blijkt dat het gevangeniswezen de gemeente moet informeren als iemand reclasseringstoezicht heeft maar de gemeenten geven aan dit nooit te weten tenzij de reclassering contact opneemt met de gemeente.

4.4 NAZORG GEMEENTE EN WERKZAAMHEDEN RECLASSERING

In de vierde paragraaf wordt voornamelijk aandacht besteed aan de manier waarop de nazorg van de gemeente zich verhoudt tot de werkzaamheden van de reclassering. Door middel van interviews zijn deze resultaten verkregen. De onderzoeksvraag die hierbij aansluit is de vierde onderzoeksvraag: *“Hoe verhoudt de nazorg door de gemeente zich tot de werkzaamheden van de reclassering (in het kader van toezicht of vrijwillig kader)?”*

4.4.1 INZET GEMEENTEN

Geïnterviewden nummer 1 en 2 (bijlage 1) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) gaven aan dat de gemeente hulpvragen in de vorm van identiteitsbewijzen behandelen. Deze aanvragen doet de gemeente zelf en vaak is dit in samenwerking met het gevangeniswezen die met de aanvraag helpt indien iemand nog gedetineerd is. Huisvesting nemen de gemeenten ook op als hulpvraag maar qua huisvesting kunnen ze niet veel doen. Beide gemeenten hebben geen woningen en kunnen mensen alleen doorsturen naar een woningbouwvereniging en adviseren om zich in te schrijven en te reageren op woningen. Naast woningbouwverenigingen kan er verwezen worden naar particuliere instellingen of naar een maatschappelijke opvang. De mensen met een WMO indicatie worden niet zomaar overal geplaatst maar hierbij wordt eerst gekeken naar de problematiek en daarna waar iemand het beste terecht kan. Dit gaat vaak in samenwerking met het wijkteam. Schulden en de omgang met geld is een hulpvraag waar de gemeenten zich mee bezig houden maar ook doorsturen naar een schuldhulpverleningsinstantie of het wijkteam. Zelf hebben zij geen schuldhulpverlening project. Naast deze hulpvragen kunnen de gemeente de hulpvragen rondom het inkomen behandelen. Als het gaat om een bijstanduitkering kunnen zij dit in de gemeente zelf regelen. Mocht iemand een hulpvraag hebben met betrekking tot een ander soort uitkering dan komen daar ook andere instanties bij kijken. Qua werk kan de gemeente de afdeling re-integratie inschakelen waarbij zij kijken naar de mogelijkheden die iemand heeft om weer aan het werk te gaan. Mocht iemand een hulpvraag hebben in de trant van psychisch problemen, sociale contacten, emotioneel welzijn, denkpatronen, houding of verslavingen dan worden deze mensen doorgestuurd naar instanties die zich bezighouden met deze problematiek. Vooral het wijkteam is een partij die vaak in wordt geschakeld als het gaat om bovenstaande problemen en zij gaan dan kijken waar iemand de juiste zorg kan krijgen. Het kan ook zijn dat de gemeente iemand met bijvoorbeeld verslavingen zelf doorstuurt naar een instelling die zich bezighoudt met verslavingen.

4.4.2 INZET GEMEENTEN IN SAMENWERKING MET RECLASSERING

Bepaalde hulpvragen in het kader van nazorg worden door de gemeente doorgespeeld naar de reclassering of in samenwerking met de reclassering gedaan.

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4) en geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewde nummer 3 (bijlage 2) is de reclassering in principe alleen maar in beeld als de rechter verplicht toezicht oplegt. Het kan ook zijn dat een cliënt een hoog risico heeft en de gemeente vraagt of de reclassering deze persoon wil begeleiden. Het is dan aan de cliënt de keuze of deze begeleiding er komt. De reclassering zoekt soms contact met de gemeente als het gaat om een bijstandsuitkering. Deze mensen worden meegenomen in het overleg tussen de gemeente en de reclassering. Vaak zijn dit mensen die al vaker in beeld zijn geweest bij justitie. Dit overleg gaat vaak tussen een medewerker van de gemeente en een medewerker van de reclassering die op eigen initiatief contact met elkaar zoeken. Hierbij wordt gekeken naar wie welke taak oppakt en hoe dat op elkaar is af te stemmen. Toezicht door de reclassering kan bestaan uit alleen een meldplicht of een toezicht met voorwaarden waarbij iemand zich aan bepaalde voorwaarden moet houden. Als het gaat om toezicht met voorwaarden dan is er vaak contact tussen gemeente en reclassering. Dit contact komt altijd vanuit reclassering omdat de gemeente niet weet of iemand toezicht met voorwaarden heeft. Eens in de twee weken is er een overleg over de veelplegers in de gemeente. Bij dit overleg zijn reclassering, gemeente, politie en het openbaar ministerie aanwezig. Hierbij worden deze personen besproken en daarbij wordt afgestemd wie welke taak op zich neemt.

Volgens geïnterviewde nummer 6 (bijlage 5) zijn de wijkteams een partij die nauw met de gemeente verbonden zijn. De wijkteams zijn een belangrijke schakel en hebben daarnaast ook veel contact met de reclassering. De reclassering kan op verzoek van de gemeente iemand begeleiden in een vrijwillig kader. Hierbij is het vrijwillig dus dat betekent dat de cliënt toestemming moet geven om begeleid te worden door de reclassering. Mocht iemand klaar zijn met het strafrechtelijke proces maar deze persoon een hoog risico vormt voor de gemeente dan kan de gemeente contact op nemen met de reclassering. Een voorbeeld is een zedendelinquent die weer terugkomt in de gemeente. Vaak is er onrust in de buurt waar iemand komt wonen en omdat de reclassering vaak al een band heeft met deze persoon kan de gemeente hen opdracht geven om deze persoon te begeleiden. Mocht iemand toestemming geven voor deze begeleiding dan is dit mogelijk, deze zaken worden vaak in het veiligheidshuis besproken.

Volgens geïnterviewde nummer 4 (bijlage 3) hebben de procesmanagers en de reclassering contact als het gaat om iemand die uit de TBS is gekomen en een hoog risico met zich meebrengt. De reclassering neemt dan vaak contact op met de procesmanager zodat de gemeente op de hoogte is. Als de procesmanager het risico zo hoog inschat dan wordt er gekeken of de plek waar iemand is gaan wonen wel geschikt is. Het gebeurt nog steeds dat mensen die bijvoorbeeld een zedendelict hebben gepleegd te dicht bij een school gaan wonen.

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4) kan de reclassering iemand in samenwerking met de gemeente begeleiden naar werk. De reclassering zoekt afstemming met de gemeente en geeft hierbij aan wat vanuit strafrechtelijk oogpunt moet gebeuren. Hierbij gaat de reclassering samen met de afdeling re-integratie en de ex-gedetineerde om tafel om een plan van aanpak te maken. Het contact tussen reclassering bestaat vooral uit het afstemmen van de aanpak. De reclassering neemt vaak initiatief om te kijken welke zaken en cliënt heeft lopen bij de gemeente en of de gemeente nog ideeën heeft. Volgens geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) is er vanuit de reclassering behoefte is aan meer contact met de gemeente. Voor de extreme gevallen zoals de mensen die uit TBS komen wordt er vaak wel contact gelegd maar bij andere gevallen niet. Bij de mensen uit TBS vraagt de gemeente vaak naar de plek waar iemand gaat wonen, welk plan er ligt en welk risico's er bestaan.

4.4.3 INZET RECLASSERING

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4) en geïnterviewde nummer 7 (bijlage 6) is de inzet van de reclassering altijd op basis van een strafrechtelijk kader. Veelvoorkomend is dan ook dat de rechter gedetineerden reclasseringstoezicht oplegt. Hierbij kan het voorkomen dat een dagbesteding verplicht is. De reclassering houdt zich bezig met de uitvoering van toezicht maar begeleid ex-gedetineerden ook naar een succesvol leven in de maatschappij. Ze houden zich bezig met de volgende factoren:

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4) brengt de reclassering van iedereen die verdacht wordt van een strafbaar feit samen met het gevangeniswezen alle basisvoorwaarden in beeld. Vaak wordt dit al gedaan door het gevangeniswezen maar aangevuld door de reclassering. Indien nodig wordt iemand doorverwezen naar een instantie om bepaalde problematiek aan te pakken. Hierbij kan er vooral worden gedacht aan mensen met psychische problemen. Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4) en geïnterviewd nummer 6 (bijlage 5) helpt de reclassering met het in kaart brengen van schulden indien dit niet door het gevangeniswezen is gedaan en daar wel behoefte aan is. De reclassering kan ondersteunen bij het aanvragen van een uitkering door iemand te helpen met de

aanvraag en indien noodzakelijk mee te gaan naar afspraken bij de gemeente om alles in goede banen te laten lopen. De reclassering werkt op aanwijzing van de rechter en houdt hierbij dan ook rekening met hetgeen de rechter iemand verplicht heeft gesteld. Reclassering kijkt vaak samen met een re-integratie medewerker van de gemeente naar hetgeen iemand kan en welke werkzaamheden hierop aansluiten. De reclassering is een organisatie die zich bezighoudt met de dagbesteding. De reclassering werkt op basis van hetgeen de rechter een gedetineerde heeft opgelegd.

Volgens geïnterviewde nummer 5 (bijlage 4), geïnterviewd nummer 6 (bijlage 5) en geïnterviewd nummer 7 (bijlage 6) kan de reclassering eventueel contact opnemen met sociale contacten van een ex-gedetineerde mocht iemand daar toestemming voor geven. Reclassering kan niemand verbieden om bijvoorbeeld om te gaan met negatieve sociale contacten maar ze kunnen iemand wel adviseren om bepaalde contacten wel of niet aan te houden. Daarnaast stimuleren ze mensen om een sociaal netwerk op te bouwen indien iemand geen sociaal netwerk heeft of misschien niet het juiste. Hiernaast kan de reclassering trainingen bieden om denkpatronen te veranderen en te zorgen dat ex-gedetineerden eerst nadenken voordat zij handelen. Mocht de reclassering zaken als verslavingen of dergelijke signaleren dan kunnen ze iemand doorsturen naar bijvoorbeeld Tactus.

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE, DISCUSSIE EN AANBEVELINGEN

De gemeente Arnhem en Enschede hebben de nazorg op veel punten op dezelfde manier ingericht. Bij het trekken van conclusies wordt dan ook gesproken over beide gemeenten. Indien de gemeente Arnhem en Enschede van elkaar verschillen zal er duidelijk worden aangegeven dat het een van de twee gemeenten betreft.

5.1 CONCLUSIE DEELVRAAG 1

“Hoe hebben de gemeenten de nazorg voor ex-gedetineerde ingericht?”

De gemeenten hebben bij de inrichting van de nazorg de focus op de vijf basisvoorwaarden. De gemeenten hebben op wettelijke basis een aantal verantwoordelijkheden waarbij verplicht wordt gesteld dat de gemeenten zorg dragen voor de nazorg in de gemeenten. De gemeenten hebben bij de nazorg van ex-gedetineerden een terughoudende rol. Indien er zorg wordt gevraagd door een ex-gedetineerde zelf of in overleg met de reclassering of het gevangeniswezen kan deze zorg worden gegeven. In detentie kan een gedetineerd al aangeven door middel van een vragenformulier dat er bepaalde zorgvragen zijn. Op dat moment kan een gedetineerde eventueel met behulp van het gevangeniswezen of de reclassering aanvragen in gang zetten bij de gemeente.

Een identiteitsbewijs kan middels een aanvraagformulier worden aangevraagd bij de gemeente. De gemeenten behandelen de aanvragen voor een identiteitsbewijs regulier en vaak is na een aantal werkdagen het identiteitsbewijs gereed. Indien iemand geen financiële middelen heeft om dit zelf te bekostigen kan er aanspraak worden gemaakt op de bijzondere bijstand van de gemeente.

Het leefgebied huisvesting is voor beide gemeenten een hele opgave. Het is niet mogelijk om als gemeente ex-gedetineerden te voorzien van huisvesting. De gemeente kan iemand adviseren om bij een woningbouwvereniging aan te melden of eventueel via een particuliere verhuurder een woning te zoeken. Mocht er op korte termijn geen huisvesting worden gevonden en iemand niet terecht kan bij familie of vrienden dan kan iemand zich ook melden bij een maatschappelijke opvang. Mensen met een WMO indicatie worden vaak bij een maatschappelijke opvang ondergebracht. De gemeenten kunnen op het gebied van huisvesting niet veel doen voor een ex-gedetineerde.

Indien iemand geen inkomen en werk heeft kunnen de gemeenten een bijstandsuitkering verstrekken indien iemand voldoet aan de voorwaarden die de gemeenten stellen. Indien iemand aanspraak maakt op een bijstandsuitkering wordt er verwacht dat iemand gaat solliciteren en actief op zoek gaat naar werk. De gemeenten bieden mensen onder de 27 opleidingsmogelijkheden als iemand geen startkwalificatie heeft om hiermee een baan te vinden. Mocht een ex-gedetineerde al in detentie gemeld hebben dat er behoefte is aan een uitkering na detentie dan kan dit ongeveer twee maanden van tevoren worden aangevraagd. Indien iemand kort in detentie zit zal de gemeente pas vanaf de dag dat iemand vrijkomt een aanvraag in behandeling nemen. Om iemand te begeleiden naar werk is de afdeling re-integratie van de gemeente in werking gezet. Deze afdeling kijkt samen met een ex-gedetineerde wat de mogelijkheden zijn om een betaalde baan te vinden.

Het oplossen van schulden is indirect een taak van de gemeenten en de gemeenten sturen deze hulpvraag dan ook door naar een schuldhulpverleningsinstantie of naar het wijkteam. Het wijkteam kan iemand begeleiden en helpen zoeken naar de juiste schuldhulpverleningsinstantie. De gemeente Enschede heeft meerdere manieren om iemand te helpen bij het organiseren van de financiën. Zo kan

er in overleg met iemand wekelijks een uitkering worden overgemaakt in plaats van maandelijks, de huur en de zorgverzekering kan worden ingehouden op de uitkering en daarnaast kan de gemeente in de bankgegevens van iemand zorgen dat alle rekeningen worden betaald en het overige geld wekelijks naar iemand wordt geboekt.

De gemeenten doen af en toe een stapje extra in de vorm van signalering. Indien er een ex-gedetineerde vrijkomt waarvan de gemeenten al weten dat deze persoon liever geen zorg aanneemt maar dit wel nodig heeft dan kunnen ze met deze persoon in gesprek gaan. Op deze manier proberen ze te achterhalen welke zorg iemand nodig heeft en indien deze persoon hiermee instemt, kan er zorg worden geboden. Mocht iemand aangeven geen hulp nodig te hebben wordt er ook geen hulp geboden. De gemeenten gaan uit van de eigen verantwoordelijkheid van ex-gedetineerden. De gemeente Enschede heeft procesmanagers die zich bezighouden met verwarde personen, huiselijk geweld, probleemgezinnen etc. Deze personen houden iemand die uit de TBS komt en een hoog risico met zich mee brengt in de gaten. Mocht iemand zich niet goed gedragen of niet aan voorwaarden houden dan gaan de procesmanagers kijken wat de beste aanpak is en welke partijen hiervoor nodig zijn.

De gemeenten houden met een aantal criminogene factoren rekening zoals wonen en huisvesting; opleiding, werk en leren; inkomen en relaties met partner, gezin of vrienden.

Zoals in deelvraag 1 te lezen houden de gemeenten zich bezig met huisvesting en wonen maar kunnen ze als gemeente niet veel meer doen dan iemand adviseren hoe ze het beste een woning kunnen vinden en eventueel doorsturen naar een maatschappelijke opvang. Een opleiding kan worden geboden als iemand onder de 27 jaar is en geen startkwalificatie heeft om een passende baan te vinden. De gemeenten hebben daarnaast een re-integratie afdeling die zich bezighoudt met het vinden van werk voor mensen die dat nog niet hebben. Inkomen kunnen de gemeenten bieden in de vorm van een bijstandsuitkering indien iemand hier recht op heeft en aan bepaalde voorwaarden voldoet. De relaties met partner, gezin of vrienden kunnen de gemeenten bespreken indien hier behoefte aan is. Hierbij kan de gemeente contact opnemen met bepaalde personen om te overleggen wat deze mensen kunnen en willen betekenen in de zorgvraag van de ex-gedetineerde. De gemeente Enschede houdt zich daarnaast bezig met dagbestedingen en kan indien iemand dit wenst doorsturen naar een organisatie die dagbestedingprogramma's biedt.

De gemeenten houden dus niet met alle criminogene factoren rekening. Natuurlijk kan de gemeente iemand met zorgvragen over bijvoorbeeld verslavingen, psychische problemen of de omgang met geld wel doorsturen naar de organisaties die zich met deze problematiek bezighouden. Als er wordt gekeken naar de overgebleven criminogene factoren zoals de geschiedenis van de delicten; het huidige delict; emotioneel welzijn; denkpatronen, gedrag en vaardigheden; houding dan worden deze vrijwel allemaal opgepakt door reclassering, de wijkteams en het gevangeniswezen.

5.2 CONCLUSIE DEELVRAAG 2

“In hoeverre komt de wijze van nazorg overeen met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden?”

De wijze van nazorg komt redelijk overeen met de wettelijke taken en verantwoordelijkheden van de gemeente. Dit komt onder andere doordat de gemeente qua nazorg vrij veel vrijheid heeft. De wet verplicht de gemeente om de nazorg zo goed mogelijk in te richten en daarbij worden een aantal wensen benoemd. Deze wensen bestaan vooral uit het geregeld hebben van de basisvoorwaarden op het moment dat iemand uit detentie komt. Omdat dit een streven is en geen verplichting hoeft de gemeente hier niet aan te voldoen. Het komt ook bijna niet voor dat iemand uit detentie komt en dat alle basisvoorwaarden geregeld zijn. Gemeenten moeten een aanvraag van een identiteitsbewijs tijdig afhandelen wat in de praktijk vaak geen probleem is. Gemeenten moeten tijdens korte detentie zorgen dat de huidige huisvesting kan worden behouden. Dit gebeurt in de werkelijkheid bijna niet omdat kort gedetineerden vaak geen huisvesting hebben. De gemeenten moeten informatie geven over de schulden die bij hen bekend zijn er is gebleken dat de gemeente dit in de praktijk ook doet als hierom gevraagd wordt. Wettelijk wordt er gesteld dat het gevangeniswezen en de gemeenten een gezamenlijk integratieplan maken voor iedere gedetineerde en dit met elkaar afstemmen. Dit is in de praktijk niet het geval en daarnaast informeert het gevangeniswezen de gemeente niet altijd dat iemand vrijkomt met reclasseringstoezicht. De gemeente is hier alleen van op de hoogte als de reclassering contact met de gemeente opneemt. Doet de reclassering dit niet dan weet de gemeente niet welke burger onder toezicht van de reclassering staat en welke niet.

5.3 CONCLUSIE DEELVRAAG 3

“Hoe verhoudt de nazorg door de gemeente zich tot de werkzaamheden van de reclassering (in het kader van toezicht of vrijwillig kader)?”

De reclassering houdt zich bezig met de ondersteuning van ex-gedetineerden op alle basisvoorwaarden. Dat betekent dat ze iemand kunnen begeleiden bij de aanvraag van een identiteitsbewijs door iemand erop te wijzen dat dit moet worden aangevraagd. Daarnaast kan de reclassering helpen met een dergelijke aanvraag als iemand dit niet zelf kan. Daarnaast kunnen ze iemand helpen zoeken naar een woonruimte of adviseren waar iemand zich het beste kan melden. Het aanvragen van een uitkering kan ook met ondersteuning van de reclassering net zoals het vinden van werk en het maken van een CV of sollicitatiebrief. Omdat de reclassering vaak alleen in beeld komt in opdracht van de rechter kan de gemeente niet altijd contact opnemen met de reclassering met de vraag of zij iemand kunnen begeleiden. Dit kan alleen als er iemand met een hoog risico in een wijk komt wonen waarbij er onrust in de buurt heerst. Op dat moment neemt de gemeente contact op met de reclassering om te overleggen of zij deze persoon kunnen begeleiden om goed te integreren. Het veiligheidshuis is een overleg waar de veelplegers in de gemeente worden behandeld. Bij dit overleg zitten de gemeenten en de reclassering en hierbij stemmen ze af wat er moet gebeuren en welke partij dit oppakt. De reclasseringswerkers van zowel de gemeente Enschede als Arnhem zouden graag meer contact met de gemeente zien. Het contact tussen reclassering en gemeenten is vaak alleen aanwezig als het gaat om ernstigere zaken zoals hierboven genoemd.

5.4 CONCLUSIE HOOFDVRAAG

“Hoe richtten de gemeenten Enschede en Arnhem in samenwerking met de reclassering de nazorg voor ex-gedetineerden in?”

De gemeenten Arnhem en Enschede hebben de inrichting van de nazorg op vrijwel dezelfde wijze ingericht. De nazorg is gericht op de vijf basisvoorwaarden: een geldig identiteitsbewijs, onderdak meteen na ontslag uit detentie, inkomen uit werk of uitkering om meteen na ontslag uit detentie in het levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet haalbaar is een vorm van dagbesteding, inzicht in schulden en een plan voor schuldhelpverlening, het vaststellen van zorgbehoeften en indien geïndiceerd het realiseren van zorg (Vereniging Nederlandse Gemeenten, 2009). Wettelijk worden de gemeenten veelal vrijgelaten in de manier waarop de nazorg is ingericht. Wettelijk staat vast dat de gemeenten nazorg moeten bieden aan ex-gedetineerden maar op welke wijze de gemeenten dit doet wordt niet beschreven. De gemeenten werken op basis van de hulpvragen die een ex-gedetineerde zelf stelt. De gemeenten hebben dan ook een terughoudende rol en richtten zich vooral op de eigen verantwoordelijkheid van een ex-gedetineerde. Stelt iemand geen hulpvraag dan komt deze persoon ook niet in beeld bij de gemeente en is er in principe geen hulp beschikbaar. Hulpvragen over de basisvoorwaarden worden behandeld door de gemeenten en indien nodig doorgezet naar een organisatie die gespecialiseerd is in de problematiek van een ex-gedetineerde. Op welke manier de gemeenten omgaan met hulpvragen is te lezen in paragraaf 5.2.

De reclassering is werkzaam op aanwijzing van de rechter en krijgt in principe geen opdrachten vanuit de gemeente. Het kan voorkomen dat de gemeente de reclassering vraagt om iemand met een hoog risico te begeleiden. Dit is dan mogelijk mits deze ex-gedetineerde hier toestemming voor geeft. De reclassering houdt zich vooral bezig met de ondersteuning van een ex-gedetineerde waarbij de reclassering soms te maken krijgt met de basisvoorwaarden waar de gemeente zorg voor draagt. De reclassering begeleidt iemand bijvoorbeeld bij het aanvragen van een identiteitskaart of uitkering. Daarnaast kan de reclassering iemand met schulden doorsturen naar een schuldhelpverleningsinstantie of een wijkteam. In het kader van werk kan de reclassering iemand helpen met het maken van een CV of een sollicitatiebrief. Naast de basisvoorwaarden waar de gemeente en reclassering beide mee bezig zijn houdt de reclassering zich ook bezig met de houding van een ex-gedetineerde, denkpatronen, het gedrag etc.

De gemeenten houden rekening met criminogene factoren om te zorgen dat de recidive in de gemeente zo laag mogelijk blijft. Ze houden zich bezig met: wonen en huisvesting; opleiding, werk en leren; inkomen en de omgang met geld. Mocht een ex-gedetineerde niet beschikken over de bovenstaande criminogene factoren dat kan het een reden zijn om te recidiveren. De reclassering, het gevangeniswezen en het wijkteam houden zich bezig met de overige criminogene factoren.

Daarnaast wordt er wettelijk gesteld dat het gevangeniswezen en de gemeenten een gezamenlijk integratieplan maken voor iedere gedetineerde en dit met elkaar afstemmen. Dit is in de praktijk niet het geval en daarnaast informeert het gevangeniswezen de gemeenten niet altijd dat iemand vrijkomt met reclasseringstoezicht.

In hoofdstuk 2 zijn diverse theorieën behandeld en op basis daarvan kunnen de volgende conclusies worden getrokken. Vitaro, Tremblay, Gagnon & Pelletier, Van Koppen, Van Doorn, Donker & Pakes, Moffit zijn allen bezig met de verklaring van criminaliteit. De verklaringen die zij geven zijn gebaseerd op het gedrag van een crimineel. De reclassering en het gevangeniswezen zouden wel een

inschatting kunnen maken of iemand wel of niet over zelfcontrole beschikt. Op basis hiervan zouden ze trainingen kunnen aanbieden. Omdat dit onderzoek gaat over de nazorg van ex-gedetineerde en de samenhang tussen gemeenten en reclassering is er geen duidelijkheid over het gedrag van de gedetineerden en kunnen hier ook geen uitspraken over worden gedaan.

Sampson en Laub geven aan dat bindingen ervoor kunnen zorgen dat crimineel gedrag wordt afgeremd. Bindingen valt ook onder de criminogene factoren die de reclassering hanteert als het gaat om het maken van een RISC waarbij de risico's van recidive worden onderzocht. Er kan worden geconcludeerd dat de gemeenten en de reclassering overtuigd zijn van het belang van de factor bindingen. De reclassering is meer met de criminogene factor bindingen bezig dan de gemeenten en zij zijn dan ook de actor die eventueel contact legt met de sociale contacten van een ex-gedetineerde.

5.5 DISCUSSIE

Uit onderzoek is gebleken dat de gemeenten graag zien dat de rechter vaker verplicht reclasseringstoezicht oplegt. Als argument gaven zij aan dat dit de nazorg zou verbeteren en de gemeenten hierdoor meer kunnen betekenen voor ex-gedetineerden. Hierbij kan er worden afgevraagd of de gemeenten dit liever hebben omdat ze daadwerkelijk denken dat dit een positieve invloed op de nazorg heeft of dat dit juist werk uit handen van de gemeenten neemt. Op het moment dat er verplicht reclasseringstoezicht wordt opgelegd krijgt de reclassering meer werkzaamheden. De reclassering zou iemand kunnen begeleiden zodat deze persoon in het bezit is van de vijf basisvoorwaarden. Dit kan inderdaad een goede stap zijn naar betere nazorg maar zorgt er ook voor dat bepaalde basisvoorwaarden door de reclassering kunnen worden geregeld en niet door de gemeenten geregeld hoeven te worden.

5.6 AANBEVELINGEN GEMEENTEN

Om de nazorg van de gemeenten Enschede en Arnhem op een goede manier in te richten is de samenwerking tussen alle partijen van cruciaal belang. Uit onderzoek is gebleken dat de actoren gemeenten en reclassering sporadisch met elkaar samen werken. Voor iedere gedetineerde zou een gezamenlijk plan gemaakt moeten worden waarin duidelijk wordt wat er qua nazorg moet gebeuren. Op het moment dat er duidelijk is welke nazorg iemand nodig heeft moet er worden vastgesteld wie welke taak op zich neemt. Op dit moment worden deze plannen alleen gemaakt voor veelplegers maar dit zou voor iedere ex-gedetineerde moeten gebeuren. Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat de gemeenten voornamelijk inzetten op het eigen initiatief van ex-gedetineerden. Wellicht is het een idee om niet te veel te focussen op het eigen initiatief maar om meer te kijken naar hetgeen iemand nodig heeft qua zorg. Zo wordt er vermeden dat mensen die zorg nodig hebben dit niet krijgen omdat ze niet de vaardigheden hebben om uit eigen initiatief te vragen. Daarnaast is uit onderzoek gebleken dat de gemeenten zich met name bezighouden met de basisvoorwaarden en zich niet bezighouden met criminogene factoren. Criminogene factoren zijn de factoren die invloed hebben op de mate van recidive. De gemeenten zouden hier juist op in moeten spelen om ervoor te zorgen dat de recidive zo laag mogelijk wordt.

Daarnaast is een aanbeveling om de gemeenten meer regels te geven omtrent nazorg. Op dit moment mogen gemeenten de nazorg na eigen inzicht inrichten waarbij de vijf basisvoorwaarden voorop staan. Wellicht is het idee om eisen te stellen aan de manier waarop de gemeenten de nazorg inrichten en dat er bepaalde doelstellingen gehaald moeten worden. Hierbij zou het een idee kunnen

zijn om de gemeenten te verplichten om iedere ex-gedetineerde die zich bij de gemeente meldt om welke reden dan ook te controleren op de vijf basisvoorwaarden. Op dat moment kan een ex-gedetineerde aangeven dat er behoefte is aan zorg. Hierop kunnen de gemeenten inspelen en indien nodig zorg bieden.

5.7 AANBEVELINGEN OPDRACHTGEVER

Wellicht is het een idee om in de toekomst een onderzoek te doen waarbij er wordt gekeken naar de nazorg in twee grote gemeenten en daarnaast twee kleine gemeenten. Op deze manier kan er inzichtelijk worden gemaakt of er een verschil zit in de wijze van nazorg op het moment dat een gemeente minder inwoners heeft. In dit onderzoek is er alleen gekeken naar twee grote gemeenten. Helaas is er in dit onderzoek geen ruimte geweest om ook kleinere gemeenten te onderzoeken. Dit had kunnen bijdragen aan de betrouwbaarheid van het onderzoek.

Daarnaast zou het zinvol zijn om een onderzoek te doen naar hetgeen ex-gedetineerden vinden van de nazorg in de gemeenten. Hierbij wordt geen onderzoek gedaan naar de samenwerking met de reclassering omdat deze doelgroep ex-gedetineerden niet onder toezicht van de reclassering staan. Hierdoor kan er meer inzicht worden verkregen over hetgeen in de praktijk gebeurt qua nazorg. De vraag is echter of het haalbaar is om ex-gedetineerden te interviewen in het kader van de privacywet. Wellicht kan er in samenwerking met de gemeente een project worden opgestart waarbij ex-gedetineerden bij het aanvragen van een identiteitskaart of uitkering anoniem een vragenlijst moeten invullen over hun ervaring over de nazorg van de gemeente. Deze vragenlijst zorgt er daarnaast voor dat er een duidelijker overzicht is over het aantal burgers dat zorgmijdend is.

De reclassering houdt zich bezig met nazorg maar een groot deel van de ex-gedetineerden krijgt geen reclasseringstoezicht opgelegd. Op het moment dat er uitspraken worden gedaan over kosten en baten van de reclassering kan dit voor de maatschappij een vertekend beeld geven. Vaak wordt er gedacht dat alle ex-gedetineerden reclasseringstoezicht krijgen opgelegd maar in de praktijk is dit deel niet zo groot. De resultaten van het onderzoek van het lectoraat Waarde van Reclasseren zeggen iets over de inzet van de reclassering en welke resultaten er worden behaald. Het onderzoek van het Lectoraat zegt echter maar weinig over de nazorg in zijn geheel. Wellicht is het interessant om naast de waarde van de reclassering ook te kijken naar de waarde van de gehele nazorg.

LITERATUURLIJST

- Annelies, P. (2013). *Eenmaal crimineel, altijd crimineel? Een grondige literatuur review over de stand van zaken in onderzoek naar keerpunten en desistance*. Gent: Universiteit Gent.
- Besani, B. E., Laub, J. H., & Nieuwbeerta, P. (2009). Marriage and desistance from crime in the Netherlands. Do gender and socio-historical Context matter? *Journal of Quantitative Criminologie*
- Blokland, A., & Nieuwbeerta, P. (2004). *Crimineel gedrag over het leven. De effecten van leeftijd, levensomstandigheden en persoonskenmerken*. .
- Blokland, A., Nagin, D., & Nieuwbeerta, P. (2004). Criminaliteitspatronen over de levensloop. Ontwikkelingen in het criminele gedrag van een cohort Nederlands veroordeelden. *Tijdschrift voor Criminologie* , 361-381.
- CBS. (2018). *Verdachten; delictgroep, geslacht, leeftijd en migratieachtergrond*. Opgeroepen op september 18, 2019, van cbs: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81947NED/table?fromstatweb>
- Clonen, K. (2009). Power Point Presentatie bij seminar on desistance from crime. Leuven: Leuven Institute of Criminology.
- Dienst justitiële inrichtingen. (2017). *Uitstroom Nazorgkandidaten GW 2017*. Opgeroepen op november 29, 2018, van dji: <https://www.dji.nl/themas-cijfers-en-publicaties/cijfers-en-publicaties/uitstroom-nazorgkandidaten-gw-2017.aspx>
- Drie, D. v. (2008). *Wat is de rol van liefdesrelaties in het proces van stoppen met criminaliteit*. Utrecht.
- Geenen, M.-J. (2010). *Stoppen is afzien: welke betekenis geven jongeren aan professionals in het proces van stoppen met criminaliteit*. Utrecht.
- GGZ Nederland. (2019). *De bedoeling*. Opgeroepen op februari 3, 2019, van GGZ Nederland: <https://www.ggznederland.nl/pagina/missie>
- Giordano, P. C., Cernkovich, S. A., & Rudolph, J. L. (2002). *Gender, crime and desistance: toward a theory of cognitive transformation*.
- Giordano, P., Longmore, M. A., Schroeder, R. D., & Seffrin, P. M. (2008). A life course perspective on spirituality and desistance from crime. *Criminology* , 9-132.
- Gottfredson, M., & Hirschi, T. (1990). *A General Theory of Crime*. Stanford: Stanford University Press.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1995). *Control Theory and the Life-Course Perspective. Studies on Crime and Crime Prevention*.
- Koppen, P. v., Doorn, I. v., Donker, A., & Pakes, F. (2001). *Psychologische benaderingen*. Nijmegen: Ars Aequi Libri.

Kuppens, J., & Ferwerda, H. (2008). *Van binnen naar buiten*. Opgeroepen op januari 7, 2019, van WODC: https://www.wodc.nl/binaries/1397_volledige_tekst_tcm28-69095.pdf

Leger des Heils. (2019). *Ik zoek hulp*. Opgeroepen op september 20, 2019, van legerdesheils: <https://www.legerdesheils.nl/ljr/prison-gate-office-2>

Maruna. (2001). *Making good: How ex-convicts reform and rebuild their lives*. Washington DC: Apa Books.

Maruna, S., Immarigeon, R., & LeBel, T. (2004). *Ex-offender reintegration: theory and practice. After crime and punishment. Pathways to offender reintegration*. Devon: Willan Publishing.

Ministerie van veiligheid en justitie. (2012). *Samen aan de slag met de gedetineerde*. Opgeroepen op maart 8, 2019, van DJI: https://www.dji.nl/binaries/brochure%20ketensamenwerking_tcm41-128044.pdf

Ministerie van Veiligheid en Justitie. (2019). *Sluitende aanpak nazorg*. Opgeroepen op januari 12, 2019, van Veiligheidshuizen: <https://www.veiligheidshuizen.nl/doc/veiligheidshuizen/utrecht/Factsheet-Sluitende-Aanpak-Nazorg.pdf>

Moffit, T. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behaviour: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 674-701.

Moffit, T.E. (1997). *Adolescence-limited and life-course-persistent offending: A complementary pair of developmental theories*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Nederlands Jeugdinstituut. (2019). *Varianten wijkteams*. Opgeroepen op januari 2, 2019, van NJI: <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Wijkteams/Gemeente/Varianten-wijkteams>

Nelissen, P. (2008). *Interventies op basis van bevindingen uit de levensloopcriminologie. Justitiele interventies voor jeugdige daders en risicjongeren*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Németh, Dorenbusch, Nibbelink, Linnenbank, Kabki. (2019). *Een concept groslijst met maatschappelijke waarden van reclasseren*.

Reclassering Nederland. (2019). *Advies*. Opgeroepen op maart 14, 2019, van Reclassering: <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/advies>

Reclassering Nederland. (2018). *Nazorg ex-gedetineerden*. Opgeroepen op December 12, 2018, van Reclassering: <https://www.reclassering.nl/samenwerken-met-de->

Reclassering Nederland. (2019). *RISC*. Opgeroepen op juni 22, 2019, van Reclassering: <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/risc>

Reclassering Nederland. (2019). *Toezicht*. Opgeroepen op 11 maart, 2019, van Reclassering: <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/toezicht>

Reclassering Nederland. (2019). *Uit de gevangenis*. Opgeroepen op maart 10, 2019, van Reclassering: <https://www.reclassering.nl/ik-moet-naar-de-reclassering/uit-de-gevangenis>

- Reclassering Nederland. (2019). *Wat wij doen*. Opgeroepen op maart 4, 2019, van Reclassering Nederland: <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen>
- Reclassering Nederland. (2019). *Werkstraffen*. Opgeroepen op maart 9, 2019, van Reclassering: <https://www.reclassering.nl/over-de-reclassering/wat-wij-doen/werkstraffen>
- Rijksoverheid. (2019). *Taken van gemeenten*. Opgeroepen op januari 3, 2019, van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/taken-gemeente>
- Rijksoverheid. (2017). *Van detineren naar re-integreren*.
- Rijksoverheid. (2019). *Wanneer heb ik recht op algemene bijstand*. Opgeroepen op januari 5, 2019, van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bijstand/vraag-en-antwoord/wanneer-heb-ik-recht-op-bijstand>
- Rijksoverheid. (2019). *Wet maatschappelijke ondersteuning*. Opgeroepen op januari 22, 2019, van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zorg-en-ondersteuning-thuis/wmo-2015>
- Ruetenefrans, C., & Terlouw, G. (1994). *Delinquentie, sociale controle en life events*. WODC.
- Sampson, R. J., & Laub, J. (1993). *Crime in the Making: Divergent Pathways and Turning Points*. Harvard University Press.
- Saxion. (2019). *Lectoraat Waarde van Reclasseren*. Opgeroepen op maart 5, 2019, van Saxion: <https://www.saxion.nl/onderzoek/areas-and-living/waarde-van-reclasseren>
- Schellen, M. v. (2005). *Criminele carrieres over de levensloop*. Opgeroepen op februari 2, 2019, van Rene Veenstra: <http://www.rene-veenstra.nl/Supervision/Master/Schellen.pdf>
- Schrijver, A. d., Kolthoff, E., Lasthuizen, K., Parys, P. v., & Devroe, E. (2012). *Integriteit en deontologie*. Antwerpen; Apeldoorn; Portland : Maklu.
- Stichting verslavingsreclassering GGZ. (2019). Opgeroepen op juni 22, 2019, van SVG: https://www.svg.nl/source/implementatie_verniewd_advies_en_toezicht~factsheet_risc_voor_opdrachtgevers_september_2009.pdf
- Uggen, C. (2000). *Work as a turning point in the life course of criminals*.
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten. (2019). *Samenwerkingsmodel Nazorg volwassen (ex-)gedetineerde burgers gemeenten - Justitie*. Den Haag: Vereniging Nederlandse Gemeenten.
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek?* Boom Lemma Uitgeverij.
- Vitaro, F., Tremblay, R., Gagnon, C., & Pelletier, D. (1994). *Predictive accuracy of behavioral and sociometric assessments of high-risk kindergarten children*. *Journal of Clinical Child Psychology*.
- Warr. (2002). *Companions in Crime. The Social Aspects of Criminal Conduct*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Warr. (1998). Life course transitions and desistance from crime. *Criminology*.
- Weijers, I., & Eliaerts, C. (2008). *Jeugdcriminologie*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Weijters, G., & More, P. (2010). *De monitor Nazorg Ex-gedetineerden*. Den Haag: WODC.

Weijters, Rokven, & Verweij. (2018). *Monitor nazorg (ex-)gedetineerden - meting 5*. Opgeroepen op april 6, 2019, van WODC: https://www.wodc.nl/binaries/Cahier%202018-12_2698_Volledige%20tekst_tcm28-345747.pdf